

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK
LİSANS
TEZİ**

**FİNANS MERKEZİ OLMANIN FİNANSAL
SİSTEMLERE KATKISI VE İSTANBUL'UN DİĞER
FİNANS MERKEZLERİ İLE
KARŞILAŞTIRILMASI**

AHMET EMRAH ÇETİN

**İŞLETME ANABİLİM DALI
FİNANSMAN BİLİM DALI**

ŞUBAT 2014

**FİNANS MERKEZİ OLMANIN FİNANSAL SİSTEME KATKISI VE
İSTANBUL’UN DİĞER FİNANS MERKEZLERİ İLE
KARŞILAŞTIRILMASI**

Ahmet Emrah ÇETİN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
FİNANSMAN BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

ŞUBAT 2014

Ahmet Emrah ÇETİN tarafından hazırlanan “Finans Merkezi Olmanın Finansal Sisteme Katkısı ve İstanbul’un Diğer Finans Merkezleri ile Karşılaştırılması” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Gazi Üniversitesi İşletme Anabilim Dalında Finansman Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan (Danışman): Prof. Dr. Ahmet AKSOY

İşletme Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

12-1-1

Üye : Prof. Dr. Metin Kamil ERCAN

İşletme Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

[Signature]

Üye : Prof. Dr. Mehmet ARSLAN

İşletme Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum/~~onaylamıyorum~~

[Signature]

Tez Savunma Tarihi: *14.02.2014*

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

.....
Prof. Dr. Mehmet Akif ÖZER
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü V.

[Signature]

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Ahmet Emrah ÇETİN

14.02.2014

FİNANS MERKEZİ OLMANIN FİNANSAL SİSTEME KATKISI VE İSTANBUL’UN DİĞER FİNANS MERKEZLERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

(Yüksek Lisans Tezi)

Ahmet Emrah ÇETİN

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Şubat 2014

ÖZET

Finans merkezi; finansal kurumların yoğun olarak bulunduğu, ileri derecede ticari ve iletişim altyapısına sahip, önemli miktarda ulusal ve uluslararası menkul değer alım-satım işlemlerinin yürütüldüğü bir kent veya kentin belirli bir bölgesi olarak tanımlanabilir. Finans merkezleri bir takım özelliklerine göre çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir. Bir şehrin uluslararası bir finans merkezi olabilmesi için bazı kriterleri karşılaması gerekmektedir. Bunlar; politik istikrar, stratejik coğrafi konum, güçlü ekonomi ve ekonomik istikrar, yetkin bir düzenleyici ve hukuk sisteminin varlığı, rekabet avantajı oluşturacak vergi düzenlemelerinin olması, nitelikli iş gücü, profesyonel hizmetlere erişim kolaylığı, uygun iş yapma maliyetleri, fiziksel altyapı ve yaşam kalitesi olarak sıralanabilir. Finans merkezi olmanın ülke ekonomisi üzerinde oynadığı pozitif etkiler dolayısıyla dünya üzerinde birçok şehir ve ülke, finans merkezi olabilmek için yoğun çabalar harcamaktadır. Bir şehir, uluslararası finans merkezi olarak nitelendirilmeye başlandığında şehirde olduğu kadar ülkenin genelinde de ekonomik aktivite, istihdam ve verimlilik artmakta ve büyüme hızlanmaktadır. Uluslararası fon akımlarının ülke üzerinden geçmesi ile birlikte mali piyasalarda derinleşme sağlanacaktır ve buna bağlı olarak belli bir ölçeğe kadar ekonomik kırılganlık azaltılmaktadır. Bu nedenlerle Devlet Planlama Teşkilatı tarafından 2009 yılında yayınlanan İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Stratejisi ve Eylem Planı vizyonuna göre İstanbul’un öncelikle bölgesel, nihai olarak da küresel finans merkezi olması planlanmaktadır. Dünyanın en önemli finans merkezlerinden Londra ve son yıllarda yüksek performans sergileyen Dubai’nin bu anlamdaki özelliklerinin ve hayata geçirdiği uygulamaların; İstanbul’un finans merkezi olma hedefine ulaşma sürecinde yol gösterici olması beklenmektedir.

Bilim Kodu : 1153

Anahtar Kelimeler : Finans Merkezi, İstanbul Finans Merkezi, Uluslararası Finans Merkezi, Finansal Sistem

Sayfa Adedi : 69

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Ahmet AKSOY

CONTRIBUTION OF BEING A FINANCIAL CENTER TO THE FINANCIAL
SYSTEM AND COMPARISON OF ISTANBUL WITH OTHER FINANCIAL
CENTERS

(M.Sc. Thesis)

Ahmet Emrah ÇETİN

GAZI UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES

February 2014

ABSTRACT

A financial center is described as a specific city or a specific region of a city where financial institutions are intensely located, the commerce and communication infrastructure is advanced, and national/international securities are traded at a vital level. Financial centers can be classified in different manners depending on their characteristics. Being the city for an international financial center, means to satisfy some criterias. These criterias can be listed as the political stability, strategic geographical location, powerful economy&economic steadiness, competent regulatory&legal system, tax regulations forming competition advantages, qualified labor force, easy access to professional services, favorable workforce costs, physical infrastructure and quality of life. Lots of cities and countries are making great effort on becoming a financial center mainly because of the very positive outcomes on the country economy derived from this center. When a city starts to be labeled as a financial center, economic dynamism, employment, productivity, and growth also starts to accelerate both in the city and in the country. With the international fund flow throughout the country, the deepening at the fiscal markets will also be delivered and by the help of this, economic fragility will be decreased down to a certain level. Because of all these reasons, and also according to Istanbul International Financial Center Strategy and Action Plan vision issued in 2009 by the State Planning Organisation, Istanbul is planned to become at first the regional, then eventually the global financial center. One of the world's most important financial center London's and recently high performing Dubai's features and accomplished practices are expected to be convenient guides for Istanbul while climbing the ladders to the the ultimate goal of becoming a financial center.

Science Code : 1153
Key Words : Financial Center, Istanbul Financial Center, International Financial Center, Financial System
Page Number : 69
Supervisor : Prof. Dr. Ahmet AKSOY

TEŞEKKÜR

Bu çalışma sürecinde yardım ve desteğini esirgemeyen, bilgi ve tecrübesinden faydalandığım değerli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Ahmet AKSOY'a gösterdiği hoşgörü ve sabrından dolayı,

Bugünlere gelmemde herkesten çok emeği ve hakkı olan anneme, babama ve kardeşime;

Tez yazım sürecimde pek çok fedakarlıkta bulunarak bana en büyük desteği sağlayan Dr. Elif GÜVEN'e en içten teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR.....	xii
1. GİRİŞ.....	1
2. FİNANS MERKEZİ KAVRAMI, FİNANS MERKEZİ TÜRLERİ VE ULUSLARARASI FİNANS MERKEZLERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ	3
2.1. Finans Merkezi Kavramı.....	3
2.2. Finans Merkezi Türleri.....	4
2.2.1. Uluslararası finans merkezi.....	9
2.2.2. Bölgesel finans merkezi	10
2.2.3. Ulusal finans merkezi.....	11
2.2.4. Off-Shore finans merkezi	11
2.2.5. Niche finans merkezi	11
2.3. Uluslararası Finans Merkezlerinin Tarihsel Gelişimi	12
3. ULUSLARARASI FİNANS MERKEZİ OLMA KRİTERLERİ VE GLOBAL FİNANS MERKEZLERİ ENDEKSİ (GFCI)	15
3.1. Uluslararası Finans Merkezi Olma Kriterleri	16
3.1.1. Politik istikrar.....	16
3.1.2. Ekonomik sistem ve istikrar.....	16
3.1.3. Coğrafi konum ve yakınlık	18
3.1.4. Hukuki çerçeve ve düzenlemeler	18
3.1.5. Mali ortam.....	20
3.1.6. Nitelikli işgücü	21
3.1.7. Fiziksel altyapı ve iş yapma maliyeti	22
3.1.8. Yaşam kalitesi	22

3.2. Global Finans Merkezleri Endeksi (GFCI).....	24
3.2.1. Enstrümental faktörler.....	24
3.2.2. Finansal merkezlere ilişkin değerlendirmeler	26
4. FİNANSAL MERKEZ OLMANIN FİNANSAL SİSTEME ETKİLERİ.....	29
4.1. Makroekonomik Açıdan Etkileri	29
4.2. Uluslararası Fon Akımları Açısından Etkileri	29
4.3. İstihdam Artışı	30
4.4. Hızlı Kurulma	30
4.5. Finans Sektöründe Verimlilik Artışı	31
4.6. Çevreyi Kirletmeme	31
4.7. Kurumsal Mali Sorunların Bulaşıcılığı	31
4.8. Finans Merkezinin Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı Faaliyetlerine Karşı Üs Haline Gelebilme Riski	31
4.9. Ünvanın Kayganlığı	32
5. İSTANBUL’UN FİNANS MERKEZİ OLMA POTANSİYELİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE DİĞER FİNANS MERKEZLERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI	33
5.1. Finans Merkezleri Açısından Dikkat Edilmesi Gereken Bazı Temel Ekonomik Göstergeler.....	33
5.2. İstanbul’un Finans Merkezi Olması Yolunda Yürütülen Çalışmalar	37
5.3. Finans Merkezi Olabilmesi Açısından İstanbul’a İlişkin SWOT Analizi	43
5.4. Finans Merkezi Olma Kriterleri Açısından İstanbul’a İlişkin Değerlendirme ...	45
5.4.1. Uluslararası finans merkezlerine erişim.....	45
5.4.2. Müşterilere erişim	45
5.4.3. Nitelikli iş gücü olanağı	45
5.4.4. Yasal çerçeve	46
5.4.5. Altyapı olanakları.....	46
5.4.6. Adil iş ortamı	47
5.4.7. Kurumsal vergi rejimi	47
5.4.8. Profesyonel hizmet tedarikçilerine erişim.....	48
5.4.9. Yaşam kalitesi	48
5.4.10. Ticari emlak olanakları ve kalitesi	49
5.4.11. Operasyonel maliyetler	49
5.4.12. Kültür ve dil	50
5.5. İstanbul’un Diğer Finans Merkezleri ile Karşılaştırılması	50
5.5.1. Londra finans merkezi	56

Sayfa

5.5.2. Dubai finans merkezi	59
6. SONUÇ	63
KAYNAKLAR	65
ÖZGEÇMİŞ	69

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 2.1. “GaWC’ye Göre Dünya 2012 Çalışması” Dünya Şehirlerinin Sınıflaması	6
Çizelge 2.2. A.T. Kearney 2014 Global Şehirler Endeksi ve Gelişen Şehirler Öngörüsü İlk 30 Şehir Sıralaması.....	8
Çizelge 3.1. GFCI Enstrümental Faktörler Önem Sıralaması.....	26
Çizelge 3.2. GFCI 14’e Göre Finans Sektörü Profesyonellerinin Anketlerde Belirttikleri En Önemli Rekabet Faktörleri	27
Çizelge 5.1. Uluslararası Kuruluşların Büyüme Tahminleri.....	34
Çizelge 5.2. Mevcut ve Beklenen Finansal Performans Göstergeleri.....	40
Çizelge 5.3. Finans Merkezi Olabilmesi Açısından İstanbul’a İlişkin SWOT Analizi .	44
Çizelge 5.4. GFCI 14 ve GFCI 13 Raporlarına Göre Finans Merkezlerinin Sıralaması ve Puanları	50
Çizelge 5.5. GFCI 14 Raporunda Önem Kazanması Beklenen Merkezler	53

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 3.1. Politik ve Ekonomik İstikrar Endeksi Grafiği	17
Şekil 3.2. 2012 Yılı Yasal Haklar Endeksi	20
Şekil 3.3. 2012 Yılı Economist Intelligence Unit Yaşanabilirlik Endeksi	23
Şekil 5.1. 2012 Yılı Başlıca Bölgeler ve Ülkeler İtibariyle GSYH Gelişmeleri.....	34
Şekil 5.2. Yıllar İtibariyle Kişi Başına Düşen GSYH (Dolar).....	35
Şekil 5.3. Enflasyon (Bir Önceki Yılın Aynı Ayına Göre).....	35
Şekil 5.4. Credit Default Swap (CDS)-23.01.2014.....	36
Şekil 5.5. Bankacılık Sektörüne İlişkin Temel Göstergeler.....	37
Şekil 5.6. GFCI Raporlarına Göre İlk 4 Merkezin Zaman İçindeki Puan Değişimi.....	52
Şekil 5.7. GFCI Raporlarına Göre Orta Doğu ve Afrika Bölgesinde Bulunan Seçilmiş Merkezlerin Zaman İçindeki Puan Değişimi.....	53
Şekil 5.8. İşletme Açma Süresi	55
Şekil 5.9. Londra Finans Merkezine İlişkin Bazı Göstergeler.....	58

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
CDS	Credit Default Swap
ÇHC	Çin Halk Cumhuriyeti
DIFC	Dubai International Financial Centre
DIFX	Dubai International Financial Exchange
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
GaWC	Globalisation and World Cities
GFCI	Global Financial Centres Index
GOÜ	Gelişmekte Olan Ülke
GSYH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GÜ	Gelişmiş Ülke
IMF	Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund)
İFM	İstanbul Finans Merkezi
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development
SERPAM	Sermaye Piyasaları Araştırma ve Uygulama Merkezi
SGP	Satın Alma Gücü Paritesi
SWOT	Strengths- Weaknesses- Opportunities- Threats
TBB	Türkiye Bankalar Birliği
TSPAKB	Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği
TÜFE	Tüketici Fiyatları Endeksi
ÜFE	Üretici Fiyat Endeksi
TÜSİAD	Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği

1. GİRİŞ

Küreselleşme rüzgarının getirdiği serbestleşme eğilimiyle birlikte sınırların ortadan kalkmaya başlaması, bilgi teknolojileri alanında yaşanan gelişmeler sonucunda yatırımcılar için yatırım yapma maliyetlerinin düşmesi gibi yaşanan bir çok gelişme finansal piyasaların uluslararası boyut kazanmasını sağladı. Bu değişimlerle birlikte sermayenin ülkeler arası dolaşımı daha kolay hale geldi. Yatırımcılar sahip oldukları sınırlı yatırım seçenekleriyle yetinmek yerine global piyasalarda farklı alternatiflere yönelmeye başladılar. Bunun üzerine bankalar ve diğer finansal kurumlar yatırımcılar tarafından tercih edilebilmek için farklı ürün seçenekleri ve hizmet kalitesi gibi faktörleri ön plana çıkararak rekabet ortamını daha da geliştirdiler. Finansal piyasaların uluslararası bir boyut kazanmaya başlamasıyla beraber şehirler de global bir nitelik kazanmaya ve rekabet etmeye başladılar. (Taşdemir, 2008).

Küreselleşme özellikle bilgi teknolojilerinin yaygınlaşmasına; gerek reel sektörde gerekse finans piyasalarında sınırötesi faaliyetlerin ve oluşumların meydana gelmesine sebep olmuştur. 2008 küresel krizi ise finans piyasalarında ciddi dalgalanmaların meydana gelmesine sebep olmuştur. Bu dalgalanmalar bazı finans merkezlerinin itibar kaybetmelerine sebep olurken itibar kaybeden merkezlerden kaçan sermayenin sığınak arayışları yeni merkezlerin kurulmalarına imkan vermiştir. Bu sebeple dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi Türkiye’de de uluslararası bir finans merkezi yaratma projesi gündeme gelmiştir.

İstanbul’un finans merkezi olmasının ülkemize yapacağı katkılar öngörülerek ilk olarak 2009 yılında Devlet Planlama Teşkilatı tarafından “İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Stratejisi ve Eylem Planı” yayınlanmıştır. Ardından Dokuzuncu ve Onuncu Kalkınma Planları’nda da İstanbul Finans Merkezi Projesi desteklenmiştir (DPT, 2006; Kalkınma Bakanlığı, 2013) 2009 yılı “İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Stratejisi ve Eylem Planı” vizyonuna göre İstanbul’un öncelikle bölgesel, nihai olarak da küresel finans merkezi olması planlanmaktadır.

Son yıllarda periyodik olarak yayımlanmaya başlanan ve uluslararası anlamda kabul gören "Global Finans Merkezleri Endeksi (Global Financial Centres Index-GFCI)" çeşitli

kriterler kullanarak dünyadaki finans merkezlerinin gelişimini izlemekte ve birbirleri ile görece kıyaslamasını yaparak sıralamaktadır. Bu çalışmada İstanbul'un diğer finans merkezleri ile karşılaştırılması yapılırken daha çok bahsi geçen endeksten yararlanılmıştır. Dünyanın en önemli finans merkezlerinden Londra ve son yıllarda yüksek performans sergileyen Dubai'nin bu anlamdaki özellikleri ve hayata geçirdiği uygulamalar incelenmiştir.

Bu tezin amacı öncelikle finans merkezini tanımlamak ve finans merkezi olma kriterlerini incelemek; finans merkezi olmanın finansal sisteme sağladığı fayda ve olası etkileri belirlemek; son olarak da İstanbul'u bir finans merkezi olarak diğer bazı finans merkezleri ile birarada değerlendirip kıyaslamaktır.

Çalışma giriş ve sonuç bölümleri dışında 4 ana bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde; finans merkezi tanımı, türleri ve kısaca tarihçesinden bahsedilmiştir. Şehirleri finansal, hukuki, sosyal, kültürel vb birçok alanda kıyaslayarak sınıflandıran bazı uluslararası çalışmalar ve İstanbul'un bu çalışmalardaki yeri hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde; ayrıntılı şekilde uluslararası finans merkezi olma kriterlerine değinilmiştir.

Üçüncü bölümde; finansal merkez olmanın olumlu ve olumsuz anlamdaki etkilerinden bahsedilmiştir.

Dördüncü bölümde; İstanbul'un finans merkezi olma potansiyelinin değerlendirilmesi ve diğer bazı finans merkezleri ile karşılaştırılması yapılmıştır. Ayrıca İstanbul'un finans merkezi olma yolunda yürütülen çalışmalara da değinilmiştir.

2. FİNANS MERKEZİ KAVRAMI, FİNANS MERKEZİ TÜRLERİ VE ULUSLARARASI FİNANS MERKEZLERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

2.1. Finans Merkezi Kavramı

Merkez kelime olarak “bir işin yoğun olarak yapıldığı yer” anlamında kullanılabilmekte olup, finans merkezi kavramı dar anlamda, finansal işlemlerin yoğun bir şekilde gerçekleştiği ve finansal kurumların yoğun olarak yer aldığı bölge olarak tanımlanabilir.

Geniş anlamda finans merkezi ise; finansal kurumların yoğun olarak bulunduğu, ileri derecede ticari ve iletişim altyapısına sahip, önemli miktarda ulusal ve uluslararası menkul değer alım-satım işlemlerinin yürütüldüğü bir kent veya kentin belirli bir bölgesi olarak tanımlanabilir (Yılmaz, 2011).

Finans merkezi; talep edilen finansal hizmet ve ürünlerin belirli bir bölgede yoğunlaşması ile ortaya çıkan sonuçtur. Bu sonucun içerisinde sadece finansal hizmet ve ürünler değil aynı zamanda; denetim, medya, mali müşavirlik, hukuk, iletişim, gayrimenkul yönetimi, bilgi teknolojileri de bu merkezlerde yoğunlaşmaktadır. Yoğunlaşmanın sebebi dışsal ekonomilerden yararlanmaktır (Çevik, 2009: 6).

Finans merkezi bir takım özelliklerine göre çeşitli şekillerde sınıflandırılabilir. Değişik düzeylerde finans merkezleri için ortak bir tanım olarak finans merkezi "belirli düzeyde finansal hizmetlerin sağlanabildiği, finansal hizmetler alanında yatırım için ileri düzeyde regülasyonların yürürlükte olduğu, her türlü uyuşmazlıkların çözümü için ombudsmanlık dahil hukuksal altyapının oluşmuş olduğu, hukuksal sistemin hızlı hareket ettiği, insanların güvenliklerinin maksimum düzeyde sağlanmış olduğu, rüşvet ve yolsuzlukların minimum düzeyde olduğu bir kent" olarak tanımlanabilir (Yılmaz, 2011).

2.2. Finans Merkezi Türleri

Finans merkezi türlerine göre global, uluslararası, ulusal, bölgesel, off-shore ve niche (ürün odaklı) finans merkezleri olarak sınıflandırılabilir. Literatürdeki çeşitli çalışmalar birbirinden farklı kriterler kullanarak farklı türdeki finans merkezlerinin içeriklerini oluşturmaya çalışmışlardır. Örneğin, bankaların şube sayıları, döviz işlemlerinin yoğunluğu, halka arzların boyutu, menkul kıymet piyasalarının büyüklüğü ve işlem hacmi, sigorta poliçelerinin değeri vb. kriterler bu çalışmalarda kullanılmıştır (TSPAKB, 2007).

Bu çalışmada ise diğer sınıflandırmalara yer verilmekle birlikte ağırlıklı olarak Global Finansal Merkezleri Endeksi (Global Financial Centres Index-GFCI) raporları baz alınmıştır. GFCI ile ilgili ayrıntılı bilgi ilerleyen bölümlerde verilmiştir.

Türkiye, 1980 öncesinde bir nevi kapalı ekonomi konumunda iken, 24 Ocak 1980 kararları ile serbest piyasa ekonomisine geçmiş olup ülkede uluslararası sermaye ile entegre olmayı amaçlayan bir ortam oluşmuştur. Dışa kapalı bir ekonomi yerine dünya sermayesine ayak uyduran ve yabancı sermayenin girişine izin veren bu liberalleşme kararları Türkiye'nin finans ve ticaret sektörlerini hızla geliştirmiştir. Türkiye'nin 1980'den günümüze sermaye ve döviz hareketlerini serbest bırakması, uluslararası ekonomik gelişmelerde daha sık ve hissedilir ölçüde yer alması, finansal piyasalar ve ticaret hacmi açısından yeni bir atak yapabilme durumunu ortaya koymuştur. Bu durumu netleştiren girişim ise, İstanbul Uluslararası Finans Merkezi projesidir. Bu noktada, cevabı aranan soru şudur ki: "İstanbul, dünya standartlarında bir finans merkezi olabilir mi?" Bu soruya uluslararası kaynaklarda cevap aramak yerinde olacaktır (Gündoğdu, 2013).

Loughborough Üniversitesi GaWC (Globalisation and World Cities) adlı çalışma grubu düzenli olarak yaptığı şehir analizlerinde; farklı istatistik modellerini kombine ederek gelişmiş üretici hizmetleri açısından şehirleri kıyaslamaktadır. Çalışmada muhasebe, bankacılık-finance, reklam ve hukuk kriterleri kullanılmaktadır. GaWC'nin şehirleri globalleşme düzeylerine göre (GaWC Group, 2001);

- Alfa (++) Şehirler: Londra ve New York'un temsil ettiği, diğer tüm şehirlere göre daha iyi entegre olmuş ve kendi üst düzey entegrasyonunu yaratmış şehirler

- Alfa (+) Şehirler: Londra ve New York'u tamamlayan, Pasifik Asya için gelişmiş hizmet ihtiyaçlarını büyük oranda karşılayan diğer yüksek entegrasyonlu şehirler
- Alfa ve Alfa (-) Şehirler: Büyük ekonomik bölgeleri ve devletleri dünya ekonomisine bağlayan çok önemli dünya kentleri
- Tüm Beta Şehirleri: Bölgelerinin veya devletlerinin dünya ekonomisine bağlanmasında rolü olan önemli dünya kentleri
- Tüm Gama Şehirleri: Küçük bölgeler veya devletleri dünya ekonomisine bağlayan dünya şehirleri veya kapasiteleri gelişmiş üretici hizmetleri içinde sayılmayan önemli dünya şehirleridir.

GaWC'nin yıllar içinde yaptığı çalışmalarda İstanbul (GaWC Group, 2000, 2004, 2008, 2010, 2012);

- 2000 yılında Beta (+) sınıfında,
- 2004 yılında Beta (+) sınıfında,
- 2008 yılında Alfa (-) sınıfında,
- 2010 yılında Alfa (-) sınıfında
- 2012 yılında ise, Alfa (-) sınıfında değerlendirilmiştir.

2012 yılı verileri Alfa (-) sınıfında İstanbul'un yanı sıra Boston, Dublin, Barcelona, Stockholm gibi şehirler bulunmaktadır. Çizelge 2.1.'de GaWC'ye Göre Dünya 2012 (World According To GaWC) çalışmasının verileri bulunmaktadır (GaWC Group, 2012).

Çizelge 2.1. “GaWC’ye Göre Dünya 2012 Çalışması” Dünya Şehirlerinin Sınıflaması
(GaWC Group, 2012)

ALFA ++	Londra New York		Bangalore Lizbon Kopenhag Santiago Guangzhou Roma Kahire Dallas Hamburg Düsseldorf Atina Manila	Montreal Philadelphia Tel Aviv Lima Budapeşte Berlin Cape Town Lüksemburg Houston Kiev Bükreş Beyrut	GAMA +	Zagreb St. Petersburg Lahor Cidde Durban İslamabad Osaka	Georgetown (Cayman) Baltimore Santo Domingo Phoenix Charlotte Bristol Köln
ALFA +	Hong Kong Paris Singapur Şangay	Tokyo Pekin Sidney Dubai	Ho Chi Minh Bogota Auckland Montevideo Karakas Riyad Vancouver Manchester Oslo	Helsinki Doha Kazablanka Stuttgart Rio De Janeiro Cenevre Brisbane	GAMA	Glasgow San Juan Marsilya Leeds Bakü Tallinn	Ankara Raleigh Vilnius Kolombo Cincinnati Milwaukee
ALFA	Şikago Mumbai Milano Moskova Sao Paulo Frankfurt Toronto	Los Angeles Madrid Meksiko Amsterdam Kuala Lumpur Brüksel	Guatemala Lyon Panama San Jose Bratislava Minneapolis Tunus Nairobi Cleveland Abu Dhabi Seattle	Sofya Detroit San Diego Birmingham Edinburgh Kuveyt Almatı Rotterdam Belgrad Amman	GAMA -	Porto Orlando Kansas Şehri Sevilla Nantes Krakow Tientsin Akra	Cezayir Göteborg Utrecht Torino Darüsselam Portland Managua Leipzig
ALFA -	Seul Johannesburg Buenos Aires Viyana San Francisco <i>İstanbul</i> Cakarta Zürih Varşova Washington Melbourne Yeni Delhi	Miami Barcelona Bangkok Boston Dublin Taipei Münih Stockholm Prag Atlanta					

Şehirlerin değerlendirilmesinde kullanılan bir diğer çalışma da danışmanlık firması A.T. Kearney tarafından 2 yılda bir güncellenen Global Şehirler Endeksi ve Gelişen Şehirler Öngörüsüdür (Global Cities Index and Emerging Cities Outlook). Bu çalışmada şehirlerin dünya ekonomisi ile ne düzeyde bağlantılı olduğu ölçülmekte olup, söz konusu endekste kriterler ise (Ercan, 2014);

1. İş faaliyeti (küresel şirketlerin varlığı, sermaye piyasalarının büyüklüğü, uluslararası konferans sayısı, uluslararası ticaret hacmi);
2. Beşeri sermaye (yurtdışından gelmiş olan nüfusun büyüklüğü, üniversitelerin kalitesi, uluslararası okullar);
3. Bilgi akışı (başlıca TV haber kanalları tarafından ilgili şehre dair verilen haber sayısı, internet aramalarında şehirle ilgili bilginin bulunurluğu, uluslararası haber ajansı bürolarının varlığı, geniş bant internet aboneliği);
4. Kültürel deneyim (düzenlenen önemli spor aktiviteleri, müzeler, gösteri sanatları mekânları, uluslararası mutfak çeşitliliği, uluslararası ziyaretçi sayısı, 'kardeş şehir' ilişkileri);
5. Uluslararası ilişkiler yoğunluğu (büyükelçilik ve konsolosluk sayısı, düşünce kuruluşlarının varlığı, şehirde teşkilatlanmış bulunan uluslararası kuruluşların sayısı, uluslararası ayağı olan yerel kurumlar, düzenlenen politika konulu konferanslar) olarak sıralanabilir.

A.T. Kearney 2014 Global Şehirler Endeksi ve Gelişen Şehirler Öngörüsündeki ilk 30 şehir sıralaması Çizelge 2.2.'de özetlenmiştir. 2014 Global Şehirler Endeksinde 84 şehir yer almakta olup, 2012 yılı sıralamasındaki ilk 7 şehir 2014 yılı sıralamasında yerlerini korumuştur. Bu şehirler sırasıyla New York, Londra, Paris, Tokyo, Hong Kong, Los Angeles ve Şikagodur. 2014 yılı sıralamasında İstanbul 2012 sıralamasına göre 9 sıradan yükselerek 37. sıradan 28. sıraya gelmiştir.

AT Kearney, Avrupa ve Asya'nın kesişim noktasında bulunan bir politik, iş ve kültürel faaliyet merkezi olarak tanımladığı İstanbul'un yükselişini son iki yılda iş faaliyeti ve kültürel alışveriş konularındaki gelişmelere bağlamaktadır. İstanbul 28. sıra ile gelişmiş ülke şehirlerinden Montreal, Zürih, Roma, Münih gibi şehirlerin önündedir. Ayrıca, gelişen ülke şehirlerinden São Paulo (Brezilya), Mexico City (Meksika), Taipei (Tayvan), Bombay (Hindistan), Bangkok (Tayland) gibi rakiplerini geride bırakmakta ancak Moskova ve Şanghay gibi şehirlerin henüz gerisinde bulunmaktadır (Ercan, 2014).

Çizelge 2.2. A.T. Kearney 2014 Global Şehirler Endeksi ve Gelişen Şehirler Öngörüsü İlk 30 Şehir Sıralaması (A.T. Kearney, 2014)

Global Şehirler Endeksi			Gelişen Şehirler Öngörüsü	
2014 Sıralaması	2012 Sıralaması	Şehir	2014 Sıralaması	Şehir
1	1	New York	1	Cakarta
2	2	Londra	2	Manila
3	3	Paris	3	Addis Ababa
4	4	Tokyo	4	Sao Paulo
5	5	Hong Kong	5	Yeni Delhi
6	6	Los Angeles	6	Rio De Janeiro
7	7	Şikago	7	Bogota
8	14	Pekin	8	Mumbai
9	11	Singapur	9	Nairobi
10	10	Washington D.C.	10	Kuala Lumpur
11	9	Brüksel	11	Bangalore
12	8	Seul	12	Pekin
13	16	Toronto	13	Johannesburg
14	12	Sidney	14	Kalküta
15	18	Madrid	15	<i>İstanbul</i>
16	13	Viyana	16	Cape Town
17	19	Moskova	17	Chennai
18	21	Şangay	18	Tunus
19	20	Berlin	19	Dakka
20	22	Buenos Aires	20	Karakas
21	15	Boston	21	Bangkok
22	17	San Francisco	22	Kazablanka
23	23	Frankfurt	23	Budapeşte
24	24	Barcelona	24	Buenos Aires
25	32	Melbourne	25	Shenzhen
26	26	Amsterdam	26	Guangzhou
27	29	Dubai	27	Şangay
28	37	<i>İstanbul</i>	28	Çongçing
29	36	Miami	29	Ho Chi Min Kenti
30	30	Montreal	30	Kahire

Gelişen Şehirler Öngörüsü çalışması şehirlerin mevcut durumdaki konumlarının yanı sıra, düşük ve orta gelirli ülkelerden 34 şehrin ileriye yönelik gidişatlarıyla ilgili öngörülerden de bahsetmektedir. ‘Gelişen Şehirler Öngörüsü’ listesinde daha yukarıda olan şehirlerin önümüzdeki dönemde küresel şehirler listesi içindeki konumunu iyileştirme ihtimalinin daha kuvvetli olduğu kabul edilmektedir. İstanbul, önümüzdeki 10-20 seneye dair yükseliş beklentilerinin en yoğun olduğu bu şehirler arasında da 15’inci sırada yer almaktadır. İleriye dönük beklentilerde öne çıkan ülkeler ise sırasıyla Cakarta (Endonezya), Manila (Filipinler), Addis Ababa (Etiyopya), São Paulo (Brezilya), Yeni Delhi (Hindistan) olarak tespit edilmiştir. Uluslararası finans merkezleri arasında yükselmeye kuvvetli bir aday olan İstanbul, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda sağlayacağı gelişmeler ile küresel şehirler arasında yükselmeye devam edebilir (Ercan, 2014).

2.2.1. Uluslararası finans merkezi

Uluslararası finans merkezi dünyanın her yerindeki kurumların dünyanın her yerindeki finansal araçları kullanarak işlem yaptığı yerdir. Örneğin, bir Türk yatırımcı Avustralya’da bir hisse senedine yatırım yapmak isterse, bunu Londra üzerinden yapabiliyor. Bir Çin bankası Londra’dan sendikasyon kredisi alabiliyor. Bir Fransız şirketi Güney Afrika’yla yaptığı ticaretin kur riskini Londra’daki ürünlerle hedge edebiliyor. Rusya, Londra’da ihraç ettiği Eurobond’larla kamu finansmanını sağlayabiliyor. Tayland’daki bir doğal felaketin sigorta reasüransı Londra’da yapılabilir. Kısacası dünyanın her yerindeki finansal ürünlere buradan erişmeniz, tüm finansal ihtiyaçlarınızı bu merkezlerden sağlamanız mümkün. Uluslararası finans merkezi olmak da, işte bu anlama geliyor. Bugün, dünyada iki şehir, Londra ve New York, uluslararası finans merkezi olarak tanımlanmaktadır (Öztangut, 2007).

Uluslararası finans merkezlerinin bazı temel özellikleri şunlardır; (Uzunoğlu, Alkin, Gürlesel ve Civelek, 2000)

- Finansal hizmetler hacminde sınır ötesi işlemlerin daha geniş olması
- Yabancı mali kurumların finansal hizmet sunumunda ağırlıklı olması
- Uluslararası alanda fon sahipleri ile fon kullanıcılarını buluşturması

- Finansal kurumların sınır ötesi işlemler amacı ile merkezde yer alması, piyasaların ve finansal ürünlerin sınır ötesi talebe göre düzenlenmesi

Uluslararası Finans Merkezleri ulusal ve uluslararası yatırımcılara düşük işlem ve sermaye maliyeti, düşük risklilik ve sermayeye kolay ulaşım imkanı sağlarlar. Geniş ürün yelpazesi ve sermaye birikimi ile piyasalar genişler ve derinleşir ve likidite bollaşır. Ulusal finans kurumları ve yabancı finans kurumları bu ortamın avantajlarından yararlanmak üzere işlemlerini ve sermayelerini bu merkezde değerlendirirler (Apak ve Elverici, 2008).

2.2.2. Bölgesel finans merkezi

Bölgesel finans merkezleri, belirli bir coğrafi bölgede finans sektörünün büyüklüğü ile öne çıkmakta ve çevresindeki ülkelerin de finansal ihtiyaçlarına cevap verebilmektedir. Bölgesel finans merkezlerine örnek olarak Tokyo, Hong Kong ve Singapur gibi Asya kıtasının finans merkezlerini gösterebiliriz. Avrupa’da ise Frankfurt, Paris gibi şehirler bölgesel merkezler olarak tanınmaktadır. Bir şehrin bölgesel finans merkezi olarak değerlendirilmesinde coğrafi yakınlık, kültürel yakınlık, işlem maliyetleri ve bazı koşullarda düzenleme altyapısının yetkinliği gibi avantajlar etken olmaktadır. Ancak en önemli unsur belli bir finansman kaynağı birikimi ve bunu uygun şekilde yönetebilecek kurumların varlığı olmaktadır (Öztangut, 2007).

Uzunoğlu ve diğerleri (2000) bölgesel finans merkezlerinin bazı temel özelliklerini aşağıdaki gibi sıralamıştır.

- Coğrafi olarak bölgesindeki ekonomik gelişmenin talep ettiği finansal hizmetler ile diğer hizmetlerin sunulması
- Bölgeye yönelik uluslararası fonların ve yatırımların kullanılması ile bölge fonlarının uluslararası alanda değerlendirilmesi işlevleri
- Düzenlemelerin bölge ülkelerinin ekonomik ihtiyaçlarına ve finans hizmeti taleplerine göre yapılması.
- Yabancı mali kurumların ve sınırötesi işlemlerin toplam mali sistem içinde geniş yer tutması.

Devlet Planlama Teşkilatı tarafından 2009 yılında yayınlanan İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Stratejisi ve Eylem Planı vizyonuna göre İstanbul'un, öncelikle bölgesel, nihai olarak da küresel finans merkezi olması planlanmaktadır.

2.2.3. Ulusal finans merkezi

Ülkelerin kendi içinde finansal kurumların, piyasalarının ve işlemlerinin yoğunlaştığı merkezlerdir.

- Merkezler yurtiçi finans hizmeti talebine göre şekillenmekte ve düzenlemeler buna göre yapılmaktadır. İşlemlerin önemli bölümü yerel işlemlerdir.
- Aynı merkezler aynı zamanda ülkenin sınırötesi işlemlerinin de yapıldığı merkezler olup, ülkelerin uluslararası piyasalar ile bütünleştiği merkezlerdir.

Ulusal finans merkezlerine örnek olarak Barselona, Milano ve Amsterdam verilebilir (Uzunoğlu ve diğerleri, 2000).

2.2.4. Off-Shore finans merkezi

Offshore finans merkezlerinde ülke dışından sağlanan fonlar yine ülke dışında değerlendirilmektedir. Offshore finans merkezlerinde maliyet açısından yatırımcılara fayda sağlanmaktadır. Bu merkezlerde hesap gizliliğine ciddi önem verilmektedir ve yabancı kurumların şube açma prosedürleri daha sadedir. Bankalarda uygulanan sermaye yeterliliği gibi gereklilikler çoğu offshore merkezinde uygulanmamaktadır. Genellikle kurumlar offshore merkezlerde kurumlar vergisinden muaftır. Ancak son zamanlarda özellikle yaşanan krizlerden sonra offshore merkezlere eleştiriler artmış, yeni düzenlemeler getirilmiştir. Genellikle küçük ada şeklindeki okyanus ülkelerinde offshore merkezleri kurulmaktadır. Bermuda ve Bahamalar bu merkezlere örnek olarak verilebilir (Altaş, 2011).

2.2.5. Niche finans merkezi

Bazı finans merkezleri belirli hizmet alanlarına veya ürüne odaklanmıştır. Bu merkezler finans piyasalarını ve hukuki yapılarını belirli finansal hizmetlerin sunulmasında

avantaj yaratacak şekilde düzenleyen merkezlerdir. Bazı finansal ürün ve hizmetlerin sunumunda yabancı mali kurumlara yönelik vergi ve benzeri avantajlar sunarak uluslararası alanda ihtisaslaşmaya yönelmektedir. Genellikle uluslararası veya bölgesel finans merkezlerine yakın yerlerde kurulup bu merkezlerin belirli finansal hizmetler için tamamlayıcısı konumundadırlar (Uzunoğlu ve diğerleri, 2000). Niche finans merkezlerine örnek vermek gerekirse; Lüksemburg yatırım fonu merkezi, Zürih özel bankacılık merkezi, Dublin finansal sektörün operasyonel işlemlerinin (back-office) merkezi, Brüksel hukuk hizmetlerinin merkezidir (TSPAKB, 2007).

2.3. Uluslararası Finans Merkezlerinin Tarihsel Gelişimi

1960 yıllarında başlayan, New York, Chicago ve San Francisco gibi finans merkezlerinde bulunan büyük bankalar (para merkezi bankaları); bilançolarındaki pasiflerinin kendileri için rezerv ve likidite olabileceğini keşfetmeye başladılar (Mishkin, 2004: 212) Onların bu farkındalıklarının 1980'lerden itibaren yaygınlaşan küreselleşme faaliyetleri ile birleşmesi ise global ölçekte finans merkezlerinin yapı taşlarının oluşmasını sağlamıştır.

Küreselleşme genel olarak merkeziyetçilikten uzaklaşmak anlamına gelir (Sassen, 1999: 75). Küreselleşme rüzgarının getirdiği serbestleşme eğilimiyle birlikte sınırların ortadan kalkmaya başlaması, bilgi teknolojileri alanında yaşanan gelişmeler sonucunda yatırımcılar için yatırım yapma maliyetlerinin düşmesi gibi yaşanan bir çok gelişme finansal piyasaların uluslararası boyut kazanmasını sağladı. Bu değişimlerle birlikte sermayenin ülkeler arası dolaşımı daha kolay hale geldi. Böylece yatırımcılar kendi ülkelerinde sahip oldukları sınırlı yatırım seçenekleriyle yetinmek yerine global piyasalarda farklı alternatiflere yönelebilmektedir. Bu noktada ise yatırımcıları cezbetme yarışı ön plana çıkar. Bankalar, aracı kurumlar gibi şirketler yatırımcıları farklı ürün seçenekleri, hizmet kalitesi gibi faktörlerle kendilerine çekmeye çalışırken daha geniş çaplı olarak bakıldığında ise benzer bir yarışın dünyanın farklı yerlerindeki şehirler arasında da mevcut olduğu görülmektedir. Finansal piyasaların uluslararası bir boyut kazanmaya başlamasıyla şehirler de global bir nitelik kazanmaktadır (Taşdemir, 2008).

Ekonomide yer alan aktörlerin merkezden bağımsız hale gelmeleri, özellikle de çok uluslu şirketlerin ticari faaliyetlerini tercih ettikleri ikamete kaydırmaları özellikle

1990’lardan itibaren gözle görülür bir biçimde dünya ticaret hacminin artmasını sağlamıştır.

Yapılan araştırmalar göstermiştir ki; uluslararası finans akışı dünya ticaret hacminden yaklaşık 50 kat daha fazladır (Park ve Essayyad, 1989: 3) Finans akışının bu denli yüksek olması elbette ki başta bankalar olmak üzere bütün aktörlerin bu pastadan pay alma yarışına girmelerine neden olmaktadır. Ancak bu durum finans merkezlerinin bulundukları ekonomilere sağlayacakları katkılar kadar zararları olabileceğinin de göstergesidir.

Sanayi Devriminin beşiği Londra’da meydana gelen ticari faaliyetlerin yoğunluğu ilk olarak bu bölgenin bir finans merkezi olmasını sağlamıştır. Günümüzde Londra ve onu takip ederek gelişen New York global finans merkezi kimliklerini halen korumaktadırlar. Bu merkezler Kindleberger’in tanımındaki yığılma ile birlikte bulunduğu bölgelerde istihdam artışı, büyüme ve finansal işlemlerde artışı beraberinde getirmiştir (Gehrig, 2000: 419).

3. ULUSLARARASI FİNANS MERKEZİ OLMA KRİTERLERİ VE GLOBAL FİNANS MERKEZLERİ ENDEKSİ (GFCİ)

Uluslararası nitelikte bir finans merkezi olabilmek için önemli miktarda uluslararası finansal hizmet talebi, talebi karşılama isteği ve karşılanabilme yeteneği, hukukun üstünlüğü kuralının benimsenmesi, finansal alt yapı ve kaliteli çevre koşulları gibi özellikler gereklidir (Yam, 2008: 1). Uluslararası hizmet talebi, talebin karşılanabilme kapasitesine ve bu konuda ülkenin hukuksal ve siyasal koşullarının sektör için tatmin edici düzeyde gelişmiş olmasına bağlıdır. Finansal altyapının olması finans sektörünün insan kaynakları, teknoloji ve regülasyonlar açısından uluslararası standartlarda olmasını gerektirmektedir. Kaliteli çevre koşulları da yaşam kalitesi açısından yeterli altyapının bulunması şeklinde açıklanabilir. Finans merkezi olan kentte çalışan ve yaşayan finans uzmanlarının boş zamanlarını değerlendirilmede sanatsal faaliyetler ve spor gibi rekreasyon olanakları kaliteli çevre koşulları içinde düşünülebilir (Yılmaz, 2011).

TSPAKB'nin (2007) yayınladığı "Global Finans Merkezleri ve İstanbul" adlı çalışmaya göre global finans merkezi olma kriterleri aşağıdaki şekildedir.

- Ülkenin ekonomisi büyük ve istikrarlı olmalıdır.
- Finans sektörünün çok çeşitli alanlarında uzmanlaşmış, nitelikli çalışanlar kolaylıkla bulunabilir ve maliyetleri diğer ülkelerle kıyaslanabilir olmalıdır.
- Yasal altyapı uluslararası standartlarla uyumlu olmalı ama daha da önemlisi yasa uygulayıcılarının yaklaşımları esnek olmalıdır.
- Ülke, mevcut uluslararası finans merkezlerine yakın olmalı, finans kurumlarına ve finansal ürünlere açık olmalıdır.
- İş hayatının gerek duyduğu altyapı hizmetleri sorunsuz olmalıdır. Altyapı hizmetleri öncelikle ulaşım, telekomünikasyon ve gayrimenkul alanlarını kapsamaktadır.

3.1. Uluslararası Finans Merkezi Olma Kriterleri

3.1.1. Politik istikrar

Uluslararası bir finans merkezinin gelişiminde istikrar çok önemli rol oynamaktadır. Yatırımcıların en önem verdiği konuların başında faiz oranları ve sürdürülebilirlik gelir ki bunlar her şeyden önce politik ve ekonomik istikrarın sağlanmasıyla mümkün olabilmektedir (Deloitte, 2009).

Kalıcı ve istikrarlı ekonomi politikalarının uygulanması ve başarısı için siyasi sistemde politik istikrar sağlanmalı ve siyasi risk en az seviyede olmalıdır (Uzunoğlu ve diğerleri, 2000).

Ülkelerin kredi reytingi politik istikrarının bir göstergesidir.

2006 yılından itibaren politik istikrardaki gelişim yabancı yatırımcıların Türkiye'ye girmesini sağlamıştır.

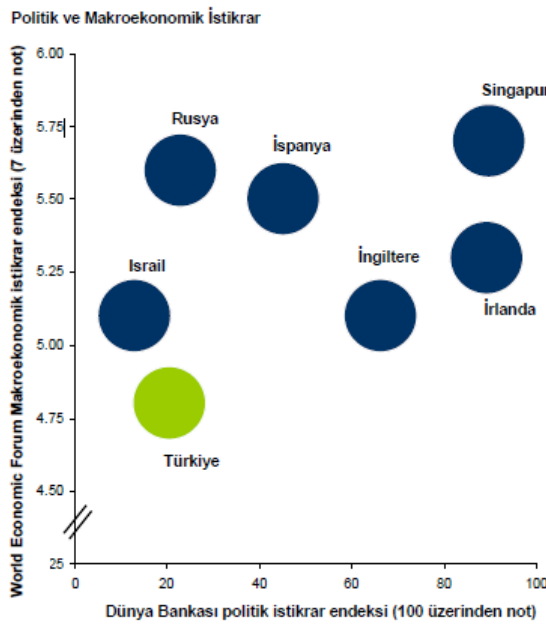
Türkiye'nin AB'ye giriş sürecindeki kararlılığı ve bu doğrultuda gerçekleştirdiği geniş kapsamlı değişiklikler olumlu sonuçlar doğurmaktadır. AB'ye giriş, hatta AB'den alınacak olumlu sinyaller bile, yabancı yatırımcıların Türkiye'de istikrarın devam edeceğine yönelik güvenlerini güçlendirecektir (Deloitte, 2009).

3.1.2. Ekonomik sistem ve istikrar

İstikrarlı bir ekonomik yapı, piyasa ekonomisinin çalışması, kamu müdahalelerinin en az seviyede olması, istikrarlı bir parasal ve finansal çevre, reel döviz kuru politikası ve devalüasyon riskinin bulunmaması, tek rakamlı enflasyon oranı, sürdürülebilir cari işlem açıkları, esnek işgücü piyasası, açık ve şeffaf ekonomik yapı ve bilgi akışının olması global ve bölgesel finans merkezleri için makroekonomik açıdan önemli unsurlardır (Uzunoğlu ve diğerleri, 2000).

Stabil bir ekonominin önemli göstergelerinden biri de stabil enflasyondur. Yatırımcılar finans merkezlerine yatırım yaparken ülkelerin ekonomik durumunu da göze alarak yatırım yapmaktadırlar. Dolayısıyla volatil ve yüksek enflasyona sahip bir finans merkezi olmak pek mümkün olmamaktadır (Sönmez, 2014: 20).

Finans merkezleri temelde ekonomiye hizmet eder. İç ekonomisi dinamik olan ülkelerde büyük şirketler kurulacak ve sürekliliği sağlanacaktır. Bu büyük şirketlere hizmet etmek isteyen finans kurumları olacaktır. Dolayısıyla canlı iç ekonomi finans kurumlarını çekecektir. Ekonomik faaliyetlerin tam rekabet şartları içinde yapıldığı serbest piyasa ekonomisi olan ülkelerde uluslararası finans merkezi kurulabilir. Uluslararası finans merkezinin bulunduğu ülkeye kesinlikle yabancı sermaye girişi serbest olmalıdır. Doğrudan yatırımlar teşvik edilmelidir (Sönmez, 2014: 24).

Şekil 3.1. Politik ve Ekonomik İstikrar Endeksi Grafiği (Deloitte, 2009)

Türkiye ekonomik özgürlük sıralamasında 179 ülke arasında 75. sırada gelmekte ve “kısmen özgür” olarak nitelendirilmektedir. Türkiye’nin endeks skoru 2008’den 2009’a kadar 1,6 puan yükselmiştir. Bu da uluslararası ticarete özgürlüğün arttığına ve hükümetin ekonomi üzerindeki müdahalesinin azaldığına işaret etmektedir.

Türkiye diğer rakip finans merkezleri ile kıyaslandığında:

- Singapur tüm rakipler arasında en açık ve özgür ekonomiye sahip olan merkezdir.
- Dublin, Singapur'un hemen arkasından gelmekte, dünyanın en özgür 4. ekonomisi olarak görülmektedir.
- Londra ve Madrid'in ekonomileri de “oldukça özgür” olarak nitelendirilmektedir.
- İsrail sıralamada İstanbul'dan iyi bir durumdadır, 42. olmuştur.
- Rakipler arasında Rusya en düşük sıradadır. Listede 146. sırada yer alarak dünyanın en az özgür ekonomilerinden biri olmuştur.

Türkiye rakipleri arasında en düşük ekonomik istikrara sahip ülkedir. Enflasyon ve faiz oranları diğer ülkelere göre daha fazla hareketlilik göstermekte, bu nedenle gelecekteki riski daha yüksek olarak algılanmaktadır (Deloitte, 2009).

3.1.3. Coğrafi konum ve yakınlık

Coğrafi konum ve yakınlık boyutu değiştirilemez. Canlı veya gelişmekte olan bir ekonomik bölgenin merkezindeki ülkeler, öncelikle bölgesel ekonomik gelişmeyi destekleme amacıyla rekabet edebilirler (özellikle bölgede ortak bir dil kullanılıyorsa), daha sonraki aşamada uluslararası veya ikincil piyasaları hedefleyebilirler. Daha izole kalmış merkezler ise tamamıyla uluslararası piyasalara hizmet vermek zorundadırlar (Colvin, 2008). Bir şehrin finans merkezi olabilmesi için önemli pazar ve piyasalara yakın ve doğal afetlerden uzak olması gerekmektedir (Barton, 2004). Ancak Barton'un bu çalışmasında özellikler ikiye ayrılmıştır coğrafi konum ikincil öneme sahip başlıklardandır. İstanbul bu kriterden dolayı avantajlı konumdadır. Örneğin Moskova her zaman körfezden uzak olacaktır (Vince, 2008). İstanbul'un bir diğer avantajı merkezi zaman dilimine ve birçok büyüyen pazara yakın coğrafi konuma sahip olmasıdır. Rusya gibi rakip merkezler diğer pazarlara yakınlık konusunda ciddi sıkıntı yaşamaktadırlar (Deloitte, 2009).

3.1.4. Hukuki çerçeve ve düzenlemeler

Esnek yasal düzenlemelerin olması finans merkezini güvenilir hale getirecektir. Çünkü yasalar zamanla değişmektedir. Bu yasaları değiştiren hükümdür. Hükümetin

piyasanın şartlarını göz önünde bulundurarak, sektörle uyum içerisinde düzenleme yapması faydalı olacaktır. Hükümetin sorunlara yaklaşımı etkin ve hızlı olmalıdır (Sönmez, 2014: 31).

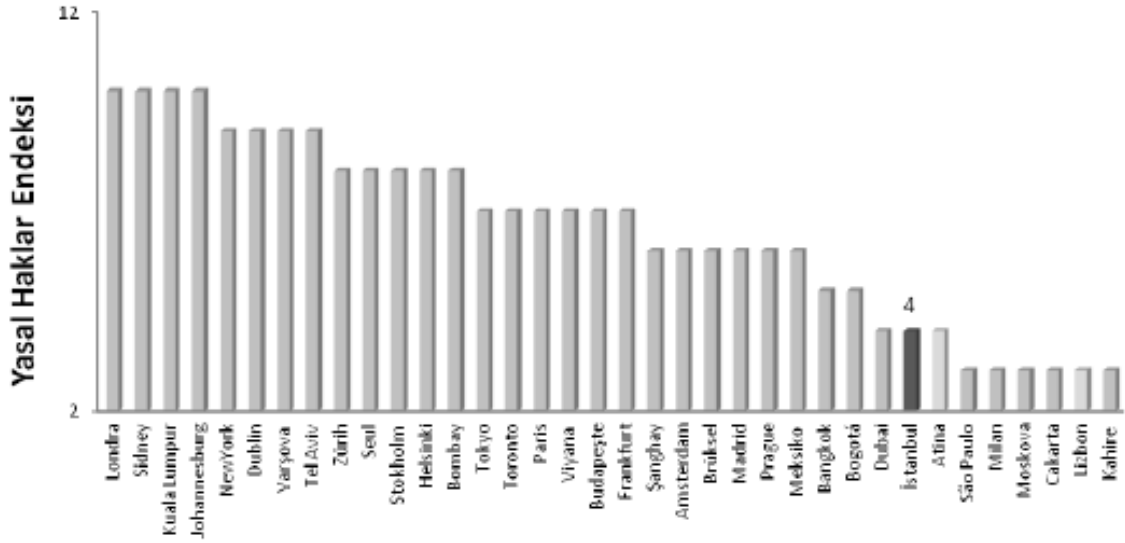
Yabancı yatırımcıları ülkemizde yatırım yapmaya yönelmesi için önemli olan bir diğer koşul, yasal altyapının uluslararası standartlara uygun olmasının sağlanmasıdır (Öztangut, 2007).

Normal şartlarda yasal sistemin bir finans merkezini yönlendirebilecek nitelikleri taşıyor olması gerekmektedir. Bu nitelikler arasında dikkate alınan hususlardan bazıları şunlardır (Deloitte, 2007, 2009):

- Yasal kurumların dayanıklılığı
- Yasal ortamın gelişmişliği
- Mülkiyet hakları
- Alternatif tahkim kurullarına erişim
- Şirketlerin yasal hakları
- Algılanan yolsuzluk seviyesi
- Yasal süreçlerin etkinliği

Finans merkezlerinin karşılaştırılabilir bir şekilde hukuk sisteminin incelenmesinde kullanılabilecek Dünya Bankası tarafından oluşturulan yasal haklar endeksi bulunmaktadır. Teminat ve icra-iflas kanunlarını irdeleyerek, alacaklıların haklarının ne derecede korunduğunu ölçmektedir. Endekste değerler 0 ile 10 arasında yer almaktadır. Yüksek skora sahip ülkedeki yasalar kredi erişimini genişletmek için tasarlanmış olarak değerlendirilmektedir (Sönmez, 2014: 33).

Şekil 3.2.'de İstanbul ve rakip merkezlerin bulunduğu ülkelere ait 2012 yılına ait Dünya Bankası kaynağından alınmış Yasal Haklar Endeksi (0-10) verileri bulunmaktadır. Türkiye' nin endeks değeri 4' tür. Bu oldukça düşük bir skordur. Türkiye'den daha düşük skora sahip sadece 6 ülke bulunmaktadır (Sönmez, 2014: 33).

Şekil 3.2. 2012 Yılı Yasal Haklar Endeksi (Sönmez, 2014: 33).

Uluslararası çevrelerde Türkiye'nin yargı sisteminin bağımsızlık algılanışı oldukça düşüktür. Yargı bağımsızlığında Türkiye 91 ülke arasında 64. olabilmektedir. Yasal çerçevenin etkinliği diğer rakipler ile kıyaslandığında (Rusya dışında) oldukça düşüktür. Bu durum uluslararası bir finans merkezinin kurulmasında yargı sisteminde yapılacak reformların önemini bir kez daha ortaya koymaktadır (Deloitte, 2009).

3.1.5. Mali ortam

Mali kurumların, mali piyasaların çalışmaları, denetim ve gözetimi ile finansal ürünlerin ihracı ve ikincil piyasa işlemlerinde, tasarruf sahibi ve yatırımcının korunmasında “uluslararası ortak normlara” uyum sağlanmalıdır. Yapılan düzenlemelerle rekabete olanak sağlanmalı; rekabetçiliği geliştirici, yenilikçiliğe ve yaratıcılığa açık, maliyetleri minimize eden düzenlemeler olmalıdır. Yani esas itibari ile yapılacak düzenlemeler ve oluşturulacak kurumlar uluslararası sermaye hareketlerinin serbestisine olanak sağlamalıdır. Kamu müdahalesi ve sınırlamaları en az olmalıdır (Uzunoğlu ve diğerleri, 2000).

Finans merkezlerinin uluslararası ve bölgesel nitelik kazanmasında en önemli unsurlardan biri mali kurumlara, piyasalara, mali işlemlere ve yatırımcılara yönelik olarak uygulanan vergi düzenlemeleridir. Sade vergi düzenlemeleri ile düşük vergi oranları finans

merkezi için en önemli rekabet avantajını oluşturmaktadır. (Uzunoğlu ve diğerleri, 2000) Vergi mevzuatının çok karışık olması, adil bir vergi işleminin danışmanlık alınmadan sonuçlandırılmasının zor olacağı anlamına gelmektedir (örn: İngiltere) (Deloitte, 2009).

Adil bir vergi sistemi algılaması, uluslararası işlemler açısından önem arz etmektedir (örn: bazı önde gelen finans kuruluşları, ana merkezlerini Dublin'e taşımayı düşünmektedir) (Deloitte, 2009).

3.1.6. Nitelikli işgücü

Uluslararası ve bölgesel finans merkezleri çok sayıda uzmanlaşmış, tecrübeli uluslararası piyasalarda çalışabilecek, yabancı dil ve bilgi iletişim teknolojilerine hakim, yetişmiş işgücüne ve yöneticilere sahip bulunmaktadır. İşlemlerin önemli bir bölümü sınır ötesi ve yabancılar ile olduğundan global piyasalar ve uluslararası hukuk normları bilgisi önemli olmaktadır. İş gücünün varlığı yanısıra işgücü maliyeti, ücretler, vergi ve diğer sosyal yükümlülükler ile özellikle yabancıların çalışma şartlarına ilişkin düzenlemelerin esnek ve düşük maliyetler içermesi gerekmektedir (Uzunoğlu ve diğerleri, 2000).

Bir şehrin uluslararası finans merkezi olmasında nitelikli insan kaynağının bulunması önemli bir unsurdur. Nitelikli iş gücünün varlığı finans kurumlarının yatırım kararlarını etkilemektedir. Bu sayede şirketler daha kolay yatırım kararı vermektedirler. Aslında bu ilişki birbirini tetiklemektedir. Finans merkezi olan şehre de nitelikli iş gücü akımı başlamaktadır. Bu akım hem yurtiçinden hem de yurtdışından olmaktadır (Budak, 2006).

Deloitte tarafından 2009 yılında hazırlanmış olan İstanbul'un Uluslararası Finans Merkezi Olma Potansiyelinin Değerlendirilmesi adlı raporda İstanbul'da finansal hizmetler sektöründe çalışanların niteliğinin yüksek olmakla birlikte, söz konusu bireylerin ağırlıklı olarak ön ofis faaliyetlerini yürütmekte olduğu; arka ve orta ofis operasyonları için ise nitelikli eleman sıkıntısı çekildiği belirtilmiştir. Türkiye'nin nüfusunun % 40'ının 18 yaşın altında olduğu düşünüldüğünde, yüksek bir büyüme potansiyeline sahip olduğu görülmektedir. Genç nüfus oranının yüksek olması ve eğitim düzeyinin yıllar içinde artış eğiliminde olması bu açığın kapatılmasında avantaj sağlamaktadır. Bu nedenle Onuncu Kalkınma Planı'nın hedefleri arasında finans sektörünün ihtiyaçları doğrultusunda lisans ve

lisansüstü müfredatın geliştirilmesi; finans alanında uluslararası geçerliliği olan sertifikaya ve ileri düzey yabancı dile sahip kişi sayısının artırılması da bulunmaktadır.

3.1.7. Fiziksel altyapı ve iş yapma maliyeti

Uluslararası ve bölgesel finans merkezlerinin işlev görebilmesi hızlı, etkin ve düşük maliyetler ile çalışan yüksek teknolojikli haberleşme-iletişim, bilgi-işlem, internet, ulaşım hizmetlerinin varlığı ile mümkündür. Mali piyasalarda ileri teknoloji kullanımı en önemli rekabet unsurudur. Alt yapı hizmetlerinin yeterli olmasının yanı sıra mali kurumlara rekabet avantajı sağlayacak maliyetlerde sunulması gereklidir. Finans merkezinin özellikle hava ulaşımı ile bölge ve uluslararası uçuş noktalarına bağlantısı ve uçuş maliyetleri de önemlidir (Uzunoglu ve diğerleri, 2000). Ofis ve konut kira maliyetlerinin de kabul edilebilir düzeyde olması gerekmektedir.

İstanbul iş yapma maliyetleri açısından avantajlı bir şehirdir. Türkiye'nin iş yapma maliyetini düşüren en önemli faktörlerden birisi işgücünün %35,6'sının asgari ücret ile çalışıyor olmasıdır. Bu oran AB ülkelerinin tümünden daha yüksektir (Deloitte, 2009).

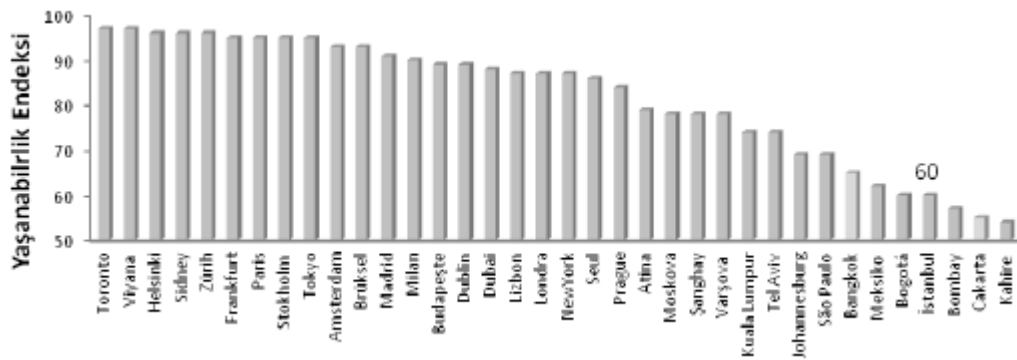
2014-2018 yıllarını kapsayan Onuncu Kalkınma Planı'nda İstanbul Finans Merkezi'nin kümelenme bölgelerinde ulaşım imkânlarının iyileştirilmesi ve çeşitlendirilmesine, finans kuruluşlarının iş ve işlemlerinin daha hızlı bir şekilde yapılmasını sağlayacak iletişim altyapısının geliştirilmesine, finansal kümelenme alanlarına yönelik olarak enerji ihtiyaçlarının karşılanması, sosyal olanakların ve rekreasyon alanlarının (yeşil alan ve spor tesisi) geliştirilmesine yönelik eylemler planlanmıştır. Ayrıca sermaye piyasalarındaki elektronik haberleşme, iletişim ve işlem altyapısının konsolide edilmesine, bilişim teknolojileri alanında finansal kuruluşlar tarafından dışarıdan alınan hizmetlerin kalitesinin artırılmasına, sermaye piyasalarında veri dağıtımı ve güvenliği konusunda ortak stratejiler belirlenmesine yönelik çalışmalar da Kalkınma Planı'na dahil edilmiştir.

3.1.8. Yaşam kalitesi

Uluslararası finans merkezlerinde çok sayıda yabancı kuruluş bulunmakta, yabancı yatırımcılar ve çalışanlar buraya gelmektedir. Bu kişilere ve ailelerine, kendi ülkelerinde sahip oldukları yaşam kalitesinin, uygun maliyetle sunulması gerekmektedir. Barınma,

sağlık, eğitim, güvenlik, spor ve kültürel faaliyetler konusunda beklentilerin karşılanabilmesi; yüksek nitelikli finans profesyonellerinin ve ailelerinin finans merkezini tercih etmeleri için önemli bir neden oluşturmaktadır.

Economist Intelligence Unit tarafından hazırlanan şehirlerin yaşanabilirliğini ölçen bir endeks bulunmaktadır. Endeks değerleri 1 ile 100 arasında değişmektedir. Endeks istikrar, sağlık, kültür ve çevre, eğitim ve altyapı kategorileri kullanılarak hesaplanmış ve anket çalışması ile oluşturulmuştur. Toplamda 140 şehir için yapılmıştır. İstikrar endeksi; küçük suçlar, şiddetli suçlar, terör tehdidi, askeri çatışma, sivil çatışma değerleri kullanılarak hesaplanmıştır. Sağlık endeksi; özel sağlığa erişim ve kalitesi, devlet sağlığına erişim ve kalitesi, ülkeler arası ilaç erişimi kullanılarak hesaplanmıştır. Ayrıca Dünya Bankası tarafından hazırlanan sağlık değişkenleri ele alınmıştır. Kültür ve çevre endeksi; nem ve sıcaklık değerleri, yolcular için iklim koşulları, yolsuzluk, sosyal baskı veya din baskısı, sansür seviyesi, spor ve kültürel faaliyetlere erişim, yeme ve içme değişkenleri baz alınarak hesaplanmıştır. Eğitim endeksi; özel eğitime erişim ve devlet eğitimi göstergeleri baz alınarak hesaplanmıştır. Altyapı endeksi; yol kalitesi, toplu ulaşım kalitesi, uluslararası bağlantıların kalitesi, konutların kalitesi, enerji sağlanabilirliği, suyun sağlanabilirliği, telekomünikasyon hizmeti baz alınarak hesaplanmıştır (Sönmez, 2014: 39-40).

Şekil 3.3. 2012 Yılı Economist Intelligence Unit Yaşanabilirlik Endeksi (Sönmez, 2014: 40)

Yukarıdaki çalışmada analiz edilen şehirlere ait endeks değerleri verilmiştir. İstanbul en kötü 4. sıradadır. En kötü sıradaki şehirler Bombay, Cakarta ve Kahire' dir. En yaşanabilir şehirler ise Toronto, Viyana ve Helsinki' dir. (Sönmez, 2014: 40)

3.2. Global Finans Merkezleri Endeksi (GFCI)

Son yıllarda periyodik olarak yayımlanmaya başlanan ve uluslararası anlamda kabul gören "Global Finans Merkezleri Endeksi" (Global Financial Centres Index-GFCI) dünyadaki finans merkezlerinin gelişimini izlemekte ve birbirleri ile görece kıyaslamasını yaparak sıralamaktadır. İstanbul'un finans merkezi olma yolunda mevcut durumunu ve potansiyelini değerlendirebilmek için bu çalışmada söz konusu endeksten faydalanılmıştır.

Global Finans Merkezleri Endeksi (GFCI) 2007 yılı Mart ayından beri her 6 ayda bir yayımlanmaktadır. En son 2013 yılı Eylül ayında GFCI 14 yayımlanmıştır. Söz konusu çalışma, finansal merkez sıralamasını 2 ayrı veri kaynağını birleştirmek suretiyle oluşturmaktadır. Bu kaynaklar (Z/Yen Group, 2013b);

1-Enstrümental faktörler

2-Finansal merkezlere ilişkin değerlendirmelerdir.

3.2.1. Enstrümental faktörler

Rekabetçiliğin esaslı faktörleri olup, 5 ana başlıkta ele alınmıştır.

- 1- İş Ortamı (Business Environment)
- 2- Finansal Sektör Gelişimi (Financial Sector Development)
- 3- Altyapı (Infrastructure)
- 4- İnsan Kaynağı (Human Capital)
- 5- Şöhretsel Faktörler (Reputational Factors)

Bu 5 ana başlıktaki enstrümental faktörler aşağıda detaylandırılmış olup alt başlıklara yönelik Dünya Bankası raporları, OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development) raporları, Dünya Ekonomik Forumu çalışmaları gibi birçok kaynaktan faydalanmak suretiyle puan hesaplaması yapılmaktadır.

1. İş Ortamı

- Politik İstikrar ve Hukukun Üstünlüğü
- Kurumsal ve Düzenleyici Ortam

- Makroekonomik Ortam
- Vergi ve Maliyet Rekabetçiliği

2. Finansal Sektör Gelişimi

- Ticaret Hacmi ve Hızı
- Sermaye Mevcudiyeti
- Sektörel Derinlik ve Ürün Çeşitliliği
- İstihdam ve Üretim

3. Altyapı

- Bina ve İşyeri Altyapısı
- Ulaştırma Altyapısı
- Bilgi ve İletişim Teknolojisi Altyapısı
- Çevre Duyarlılığı ve Sürdürülebilirlik

4. İnsan Kaynağı

- Kalifiye İnsan Kaynağı Bulunabilirliği
- Eğitim ve Gelişim
- Esnek İşgücü Piyasası ve Uygulamaları
- Yaşam Kalitesi

5. Şöhretsel Faktörler

- Şehrin Markası ve Cazibesi
- İnovasyon Seviyesi
- Çekicilik ve Kültürel Farklılık
- Diğer Finansal Merkezlerle Göre Göreceli Konumlanması

Araştırılan bu faktörlerden “iş ortamı” için; Dünya Bankası’nın yayınladığı “İş Yapma Kolaylığı Endeksi” ve OECD’nin vergilendirme ile ilgili endeksleri gibi birçok uluslararası endeksten yararlanılmaktadır. “İnsan kaynağı” faktörü için mutluluk skoru, OECD’nin yayınladığı “Eğitim Harcamaları Raporu” ve “İş Gücü Verimliliği Raporu” kullanılan kaynaklar arasındadır (Z/Yen Group, 2008). Diğer faktörler için de bunlar gibi uluslararası kabul görmüş rapor ve endeksler kullanılmaktadır.

Çizelge 3.1. GFCI Enstrümental Faktörler Önem Sıralaması (Z/Yen Group, 2010)

Faktör	Sıralama
Nitelikli insan kaynakları	1
Düzenleme kalitesi	2
Uluslararası finansal piyasalara erişim imkanları	3
İş altyapısı	4
Müşteriye erişim imkanları	5
Adil iş ortamı	6
Devletin müşteri odaklılığı	7
Kurumlar vergisi rejimi	8
Faaliyet maliyetleri	9
Profesyonel hizmet sağlayıcılarına erişim	10
Yaşam kalitesi	11
Kültür ve dil	12
Ticari gayrimenkulün yeterliliği ve kalitesi	13
Şahsi vergi rejimi	14

Çizelge 3.1.'de GFCI 8'de yer alan enstrümental faktörlerin önem sıralaması görülmektedir. Buna göre nitelikli insan kaynakları, düzenleme kalitesi ve uluslararası piyasalara erişim imkanları öne çıkan en önemli faktörler olarak dikkat çekmektedir.

3.2.2. Finansal merkezlere ilişkin değerlendirmeler

Finansal merkezlere ilişkin değerlendirmeler, uluslararası finansal hizmetler sektörü profesyonellerine online anket yapmak suretiyle oluşturulmaktadır. Son yayımlanan GFCI 14 raporunda, 2.786 finans sektörü profesyonelinin anket cevapları çalışmada kullanılmıştır.

GFCI 14'te yapılan anketlerde; finans sektörü profesyonellerine hangi rekabet faktörünün en önemli olduğu sorulmuştur. Çizelge 3.2'de bu soruya verilen cevaplara ilişkin ana noktalar yer almaktadır. Anketlere göre en önemli faktörlerin iş ortamına ve vergilendirmeye ilişkin hususlar olduğu anlaşılmaktadır.

Çizelge 3.2. GFCI 14'e Göre Finans Sektörü Profesyonellerinin Anketlerde Belirttikleri En Önemli Rekabet Faktörleri (Z/Yen Group, 2013b)

Rekabet Faktörü	Bahsedilme Sayısı	Ana Noktalar
İş Ortamı	337	Düzenleyici yüklerinin artışı; Düzenlemelerin verimliliği ve basitliği; İstikrarlı ve tahmin edilebilir ortam
Vergilendirme	300	Düşük, rekabetçi vergi rejimi; İstikrar ve Şeffaflık
İnsan Kaynağı	294	Kalifiye işgücüne erişilebilirlik; Esneklik ve Mobilité
Altyapı	271	Havaalanları ve trenler; Bilgi ve İletişim teknolojisi
İmaj	265	Yaşam Kalitesi ve güvenlik; Reklam yoğunluğu ve şehrin gücü
Piyasaya Girebilme	233	Geniş Kabul Edilebilirlik

4. FİNANSAL MERKEZ OLMANIN FİNANSAL SİSTEME ETKİLERİ

Finans merkezi olmanın ülke ekonomisi üzerinde oynadığı pozitif etkiler dolayısıyla dünya üzerinde birçok şehir ve ülke, finans merkezi olabilmek için yoğun çabalar harcamaktadır. Bu doğrultuda oluşturulan politikalarla daha güçlü ve istikrarlı bir finansal sisteme sahip olmaya çalışan ülkeler arasında farklar (finansal hizmet kalitesi, siyasi kararlılık, makroekonomik ortam vb.) giderek belirginleşmektedir (Deloitte, 2012). Bununla beraber finansal merkez olmak bazı dezavantajları ve riskleri de getirmektedir. Aşağıda bu avantaj ve dezavantajlar detaylandırılmıştır.

4.1. Makroekonomik Açıdan Etkileri

Bir şehir, uluslararası finans merkezi olarak nitelendirilmeye başladığında, yoğun bir sermaye girişi ile karşılaşmaktadır. Merkeze olan fon akışı ile beraber yerli ve yabancı yatırımcılar, finans kurumları, finans kurumlarının yan sektörleri (muhasabe, bilgi işlem vb.) şehirde temsilcilikler açmaktadır. Öte yandan, artan fon akımları ile şirketlerin finansman kaynaklarının çeşitleneceği ve ucuzlayacağı öne sürülmektedir. Düşük maliyetli fon kaynaklarına erişim ile şirketler ve yatırımlar daha kolay finanse edilebilmektedir. Böylece, şehirde olduğu kadar ülkenin genelinde de ekonomik aktivite artmakta ve büyüme hızlanmaktadır (TSPAKB, 2007).

Başlangıç yatırım gereksinimleri sebebiyle finans merkezinin ülkenin bütçe durumunu olumsuz etkilemesi beklenmektedir. Öte yandan, genişleyen finansal hizmetler ve destekleyici sektörlerle birlikte artan vergi gelirlerinin, bütçeyi olumlu yönde etkilemesi beklenmektedir (Deloitte, 2007).

4.2. Uluslararası Fon Akımları Açısından Etkileri

Uluslararası nakit akışları yoğun bir şekilde ülke üzerinden geçmeye başladığında, bu akışkanlık ülke ekonomisi üzerinde önemli etkilere yol açabilmektedir (Çevik, 2009: 145). Uluslararası fon akımlarının ülkede toplanması ya da ülke üzerinden geçerek dünyaya yayılması mali piyasalarda "derinleşmeyi" de beraberinde getirecektir (Taşdemir, 2008). Derinleşme ise, belli ölçüğe kadar olan sıcak para çıkışlarında ekonomik kırılganlığı

azaltmaktadır. Öte yandan, uluslararası sermaye akımları herhangi bir sebepten dolayı tersine dönerse, ciddi ekonomik durgunluk ve hatta krizler yaşanabilmektedir. Bu konuda Tayland çok açık bir örnektir. Tayland, 1990'ların başından itibaren "Uluslararası Finans Merkezi" olma hedefi doğrultusunda pek çok önlemi uygulamaya koymuştur. Çok kısa sürede hedefine ulaşmış, 1993'ten itibaren daha da hızlanan şekilde bir sermaye girişi ve ekonomik büyüme yaşamıştır. Fakat 1997 yılında, uluslararası sermayenin ülkeden çıkması ile beraber, derin bir krize ve uzun süren bir durgunluğa girmiştir (TSPAKB, 2007).

Finansal piyasalar derinleştikçe, aracılık maliyetleri azaltmakta, yatırımın finansmanı ve girişimcilik kolaylaşmakta ve ekonominin rekabet edebilirliği artmaktadır. "Toplam Faktör Verimliliğini" hem doğrudan hem de dolaylı olarak etkileyen bu unsur; sürdürülebilir büyümenin önemli unsurlarından biridir (TÜSİAD, 2009).

4.3. İstihdam Artışı

Global bir finans merkezinde toplanan yerli ve yabancı yatırım miktarı doğal olarak iktisadi yatırımların hızlanmasına neden olacaktır. İktisadi yatırımlar milli gelirde olumlu bir artışa neden olacak, bu da yeni iş sahaları ve yeni iş olanakları şeklinde tanım bulacaktır. Yeni iş olanakları istihdam üzerinde yukarı doğru bir eğilim sağlayacaktır. İstihdamın artışı nitelikli işgücü ihtiyacının da artmasına neden olacağı için uzun vadede eğitim sektörüne de yansımaları görülecektir (Taşdemir, 2008). Nitelikli iş gücüne olan bu ihtiyaç hem bu alanda hizmet verecek personelin yetiştirilmesini tetikleyecek hem de bu özelliklere sahip iş gücünün şehre veya ülkeye çekilmesini yani iş gücünün mobilitasını sağlayacaktır (Biri, 2013: 52).

4.4. Hızlı Kurulma

Ülkeler finans merkezi olmaya karar verdiklerinde ve buna yönelik programlar geliştirdiklerinde, bu planların hayata geçirilmesi ve sonuçlarının alınmaya başlanması üretim sektörlerine kıyasla daha çabuk olmaktadır. Bankalar, sigorta şirketleri, diğer finans kuruluşları vb. kurumlar, ofis, bilgi işlem ve personel gibi altyapı ihtiyaçlarını tamamladıklarında faaliyete geçebilmektedirler. Oysa, örneğin teknolojik üretim merkezi olmayı hedefleyen ülkelerde, öncelikle önemli bir sabit sermaye yatırımı gerektiğinden, bu

dönüşüm aynı hızda olamamaktadır. Kısacası finans sektörü, görece düşük sabit sermaye yatırımı gerektirmekte ve hızlı bir şekilde faaliyete geçebilmektedir (TSPAKB, 2007).

4.5. Finans Sektöründe Verimlilik Artışı

Ülke uluslararası finans merkezi haline geldiğinde, pek çok yabancı finans kuruluşu yerli kurumlarla rekabete girecektir. Artan rekabet ise yerli finans kurumlarının verimliliğinin artmasına, işlem maliyetlerinin düşmesine, sonuçta da tasarruf sahiplerinin daha kaliteli hizmet almasına yol açacaktır (TSPAKB, 2007). Aynı zamanda finansal ürünlerde de çeşitliliğin artması beklenmektedir.

4.6. Çevreyi Kirliletmemeye

Finans sektörünün verdiği hizmetlerin çevre kirliliği üzerindeki etkileri, üretim sektörlerindeki kıyasla ihmal edilebilecek boyutlardadır. Bu sebeple ülkeler, yerel yönetimler ve halk, çevre kirliliğinin getirdiği ek maliyetlerle karşılaşmamaktadır (TSPAKB, 2007).

4.7. Kurumsal Mali Sorunların Bulaşıcılığı

Uluslararası faaliyette bulunan şirketlerin dünya ekonomisindeki ağırlığının artması anlamına gelen küreselleşmenin çift taraflı bir etkisi, diğer ülkelerin ve yabancı kurumların risklerinin ülkeye yansımalarıdır. Öte yandan, finansal merkez olarak nitelendirilen şehirde veya ülkede önemli bir kriz olduğunda, burada yerleşik kurumlar finansal güçlük içine girdiğinde, bu durum diğer ülkelerdeki finans kurumlarını ve ekonomileri de etkilemektedir (TSPAKB, 2007).

4.8. Finans Merkezinin Kara Para Aklama ve Terörizmin Finansmanı Faaliyetlerine Karşı Üs Haline Gelebileme Riski

Fon akışları hızlandığında, ülkenin finans sisteminin karapara aklama amacı ile kullanılması riski artmaktadır. Gerekli önlemler, yeterli duyarlılıkla ele alınmazsa, ülke kara para aklama merkezi haline gelerek itibarını yitirebilir. Bu durum, yabancı finans

kuruluşlarının ülkeden çıkmalarına ve ülkenin global finans merkezi ünvanını kaybetmesine yol açabilir. Kaybedilen itibarın yeniden kazanılması ise çok uzun süreler almakta, çok büyük çaba gerektirmektedir (TSPAKB, 2007).

4.9. Ünvanın Kayganlığı

Finans merkezleri görece düşük sabit sermaye yatırımları ile hızlı bir şekilde kurulabildiği gibi, aynı hızla bu ünvanını yitirme riski de vardır. Ülkede beklenmeyen bir risk meydana geldiğinde veya daha iyi bir rakip ülke ortaya çıktığında, yeni bir yer aynı hızla finans merkezi haline gelebilmektedir (TSPAKB, 2007).

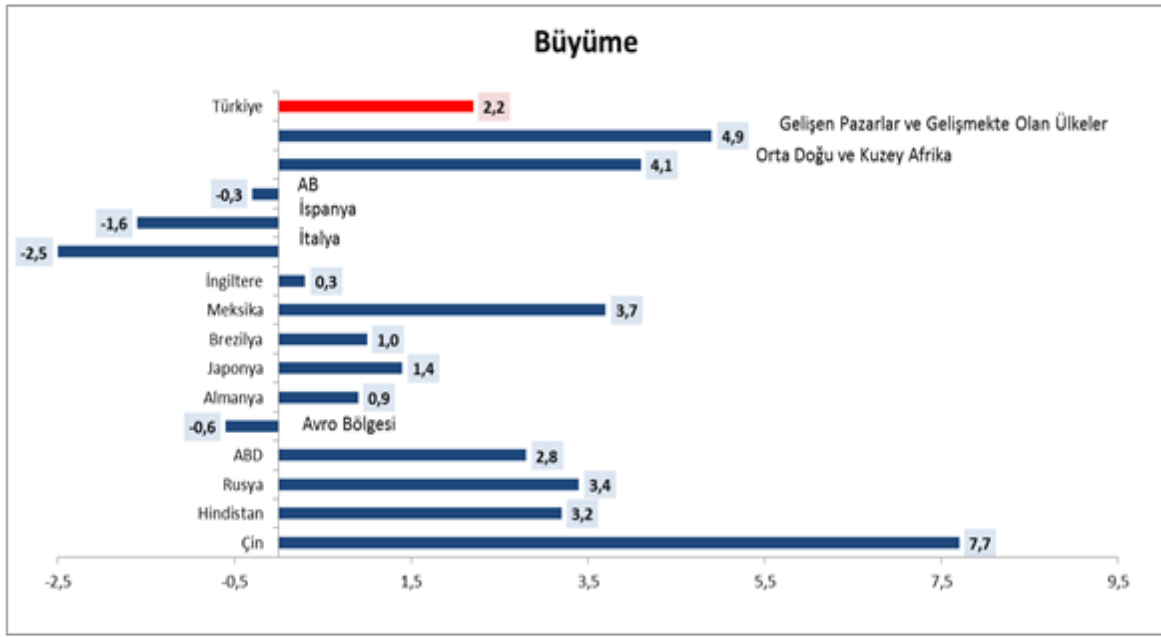

5. İSTANBUL’UN FİNANS MERKEZİ OLMA POTANSİYELİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ VE DİĞER FİNANS MERKEZLERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

İstanbul, Roma (330-395), Bizans (395-1204 ve 1261-1453), Latin (1204–1261) ve Osmanlı (1453-1923) İmparatorlukları’nın başkenti olarak görev yapan önemli bir kenttir. 1500’lü yıllara kadar İstanbul yaklaşık yarım milyon nüfusuyla kültürel, politik ve ticari bir merkez olmuştur. İstanbul 1453’te fethedildikten sonra Fatih Sultan Mehmet’in emri ile kurulan Kapalıçarşı sayesinde dünyanın en önemli ticaret ve finans merkezlerinden birisi haline gelmiştir. 15. yüzyıl ortalarından 18. yüzyıl sonlarına kadar ticaret alanında verdiği hizmetlerin yanı sıra kıymetli maden takas ve saklama konusunda sunduğu hizmetler ile de bankacılığın henüz olgunlaşmadığı ve yaygınlaşmadığı dönemlerde bir finans merkezi olarak önemli bir rol üstlenmiştir. Emtia ve kıymetli maden ticaretinde önemli bir hacme sahip olan Kapalıçarşı, Venedik ile birlikte yaklaşık 400 yıl boyunca eski dünyanın en önemli ticaret ve finans merkezlerinden biri olarak görev yapmıştır. Öte yandan İstanbul, Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren sürekli olarak ülkemizin ulusal düzeyde finans merkezi olmuştur. (Yılmaz, 2011)

5.1. Finans Merkezleri Açısından Dikkat Edilmesi Gereken Bazı Temel Ekonomik Göstergeler

Bir ülkeye veya şehire yapılacak yatırım kararı verilirken yatırım yapılacak ülkenin veya şehrin ekonomik gücü yatırımcılar açısından önem arz etmektedir. Güçlü bir ekonomiye sahip ülkeler veya şehirler, yatırımcılar nezdinde yüksek güven teşkil edeceklerdir. Dolayısıyla güçlü bir ekonomiye sahip olmak şehirlerin finans merkezi olma çabalarına önemli katkılar sağlayacaktır.

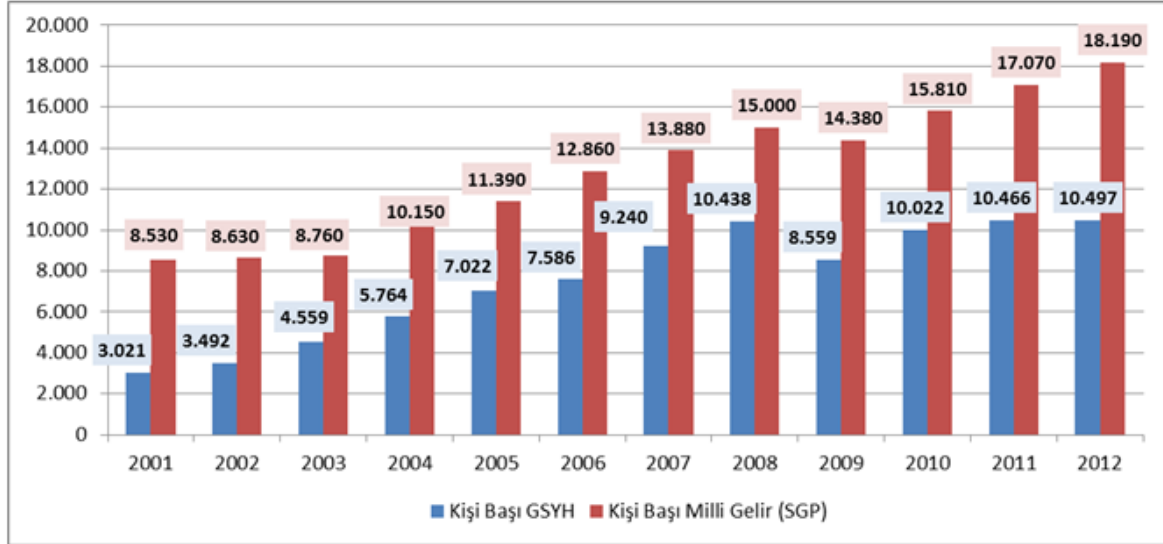
Şekil 5.1. 2012 Yılı Başlıca Bölgeler ve Ülkeler İtibariyle GSYH Gelişmeleri (Ekonomi Bakanlığı, 2014)

Türkiye ekonomisi 2012 yılında % 2,2 büyümüş, 2013 yılının ilk dokuz ayında ise % 4 oranında büyüme kaydetmiştir. Şekil 5.1. incelendiğinde Avro Bölgesindeki daralma ve Çin'in yüksek büyüme performansı göze çarpmaktadır. Türkiye, küresel ekonomik krizden en hızlı çıkan ve son dönemlerdeki küresel ekonomik belirsizlikten görece olarak az etkilenen ülkelerdendir. 2002-2012 döneminde yıllık ortalama büyüme oranı %5,2 olmuştur (Ekonomi Bakanlığı, 2014). Sürdürülebilir bir büyüme performansı ile Türkiye güçlü bir ekonomi olma yolunda ilerlemeye devam etmelidir.

Çizelge 5.1. Uluslararası Kuruluşların Büyüme Tahminleri (Ekonomi Bakanlığı, 2014)

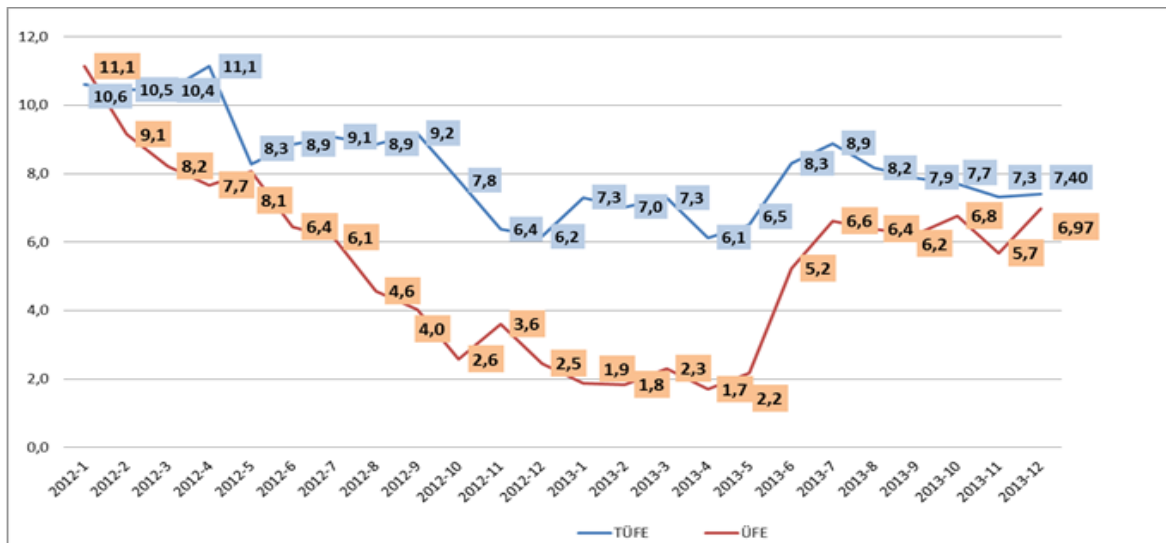
Bazı Ülke-Ülke Gruplarına İlişkin Büyüme Tahminleri (%)								
		Türkiye	Avro Bölgesi	ABD	Brezilya	Rusya	Hindistan	ÇHC
IMF	2013	3,8	-0,4	1,9	2,3	1,5	4,4	7,7
	2014	3,5	1,0	2,8	2,3	2,0	5,4	7,5
	2015	4,3	1,4	3,0	2,8	2,5	6,4	7,3
OECD	2013	3,6	-0,4	1,7	2,5	1,5	3,0	7,7
	2014	3,8	1,0	2,9	2,2	2,3	4,7	8,2
	2015	4,1	1,6	3,4	2,5	2,9	5,7	7,5
DB	2013	4,3	-0,4	1,8	2,2	1,3	4,8	7,7
	2014	3,5	1,1	2,8	2,4	2,2	6,2	7,7
	2015	3,9	1,4	2,9	2,7	2,7	6,6	7,5

Çizelge 5.1. incelendiğinde; IMF'nin Türkiye için 2013 yılında %3,8 düzeyinde, 2014 yılında %3,5 oranında büyüme tahmininde bulunduğu görülmektedir.

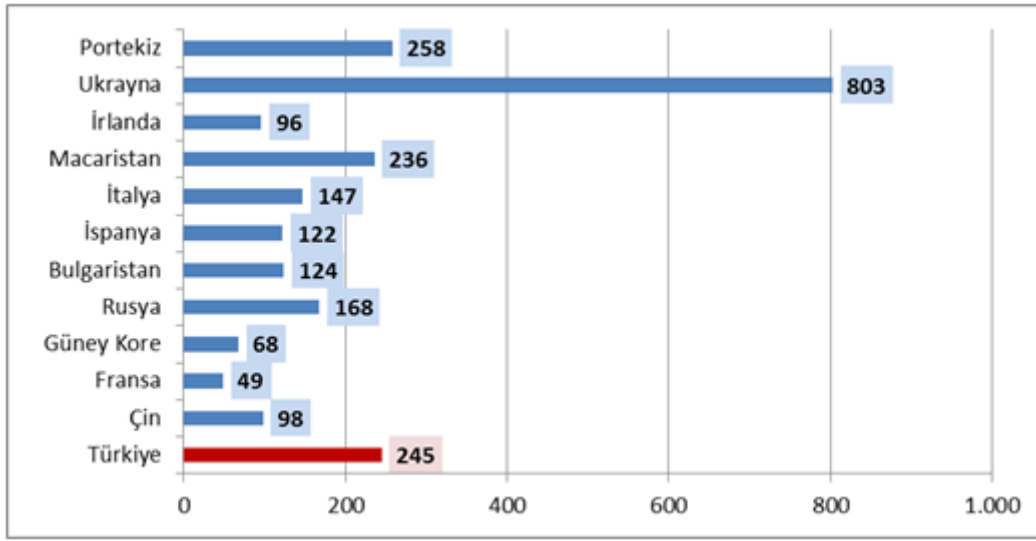
Şekil 5.2. Yıllar İtibariyle Kişi Başına Düşen GSYH (Dolar) (Ekonomi Bakanlığı, 2014)

Kişi başına gayri safi yurtiçi hasıla, 2012 yılında, 2002 yılına göre 3 kat artarak 3.492 dolardan 10.497 dolara yükselmiştir. Satın alma gücü paritesine göre ise kişi başına gayri safi milli gelir, 18 bin doları aşmıştır (Ekonomi Bakanlığı, 2014). Şekil 5.2.'de kişi başına düşen GSYH'nın son yıllarda birbirine yakın düzeylerde gerçekleştiği görülmektedir.

Şekil 5.3. Enflasyon (Bir Önceki Yılın Aynı Ayına Göre) (Ekonomi Bakanlığı, 2014)

2013 yılı Aralık ayında, önceki yılın aynı ayına göre, TÜFE’de % 7,40 oranında, ÜFE’de ise % 6,97 oranında artış gerçekleşmiştir (Ekonomi Bakanlığı, 2014). Yatırımcılar finans merkezlerine yatırım yaparken ülkenin durumunu değerlendirmek suretiyle bu yatırımları gerçekleştirmektedirler. Yatırımcılar volatilitesi fazla ve yüksek bir enflasyona sahip bir ülkeye yatırım yapmayı tercih etmeyeceklerdir. Ekonomik istikrar, finans merkezi olabilmek açısından önemli bir kriter olup, düşük ve stabil bir enflasyonu ve istikrarlı büyümeyi gerektirmektedir.

Şekil 5.4. Credit Default Swap (CDS)-23.01.2014 (Ekonomi Bakanlığı, 2014)

CDS primi yükseldikçe, algılanan risk düzeyi artmaktadır. CDS primine göre Türkiye’nin ekonomik ve politik riski görece yüksek olarak değerlendirilmekte olup, riskin yüksek olarak algılanması ülkeye gelmesi muhtemel olan yatırımların önünde engel teşkil edecektir.

Türk finans piyasasında bankacılık sektörü önemli bir yere sahiptir. Şekil 5.5.’te Türk bankacılık sektörüne ilişkin bazı temel göstergeler yer almaktadır. Bankacılık sektörü aktifleri, bir önceki yıla kıyasla 2013 Kasım ayı itibariyle %23,7 artarak 1.653 trilyon TL büyüklüğüne ulaşmıştır. Türkiye’de bankacılık sektörü büyümeye devam etmekte olup pozitif bir görüntü çizmektedir. Ancak diğer bazı önemli finans merkezleri ile kıyaslandığında Türkiye bankacılık sektörü büyüklükleri küçük kalmıştır, bu anlamda Türkiye’nin bankacılık sektöründe gidecek yolunun bulunduğu söylenebilir.

Bankacılık Sektörü Verileri	2012 Kasım	2013 Kasım
Banka Sayısı	49	49
Yurt İçi Şube Sayısı	10.929	11.842
Yurt Dışı Şube Sayısı	79	83
Toplam Yurtiçi Personel Sayısı	200.541	212.855
Toplam Aktifler (Milyon TL)	1.335.794	1.653.621
Toplam Özkaynaklar (Milyon TL)	176.868	193.698
Dönem Net Karı/Zararı (Milyon TL)	21.786	23.269
Takipteki Alacaklar (Brüt) / Toplam Nakdi Krediler (%)	2,97	2,77
Dönem Net Kârı (Zararı) / Ortalama Özkaynaklar (%)	14,60	13,36
12 Ay Vadeli Likit Varlıklar/Toplam Aktifler (%)	72,73	75,21
Sermaye Yeterlilik Oranı (%)	17,39	15,6

Şekil 5.5. Bankacılık Sektörüne İlişkin Temel Göstergeler (Ekonomi Bakanlığı, 2014)

Finans piyasasına ilişkin ilişkin bir başka önemli gösterge de Borsa İstanbul verileridir. 2013 Haziran ayı sonu itibariyle Borsa İstanbul’da işlem gören şirketlerin piyasa değeri 290 milyar dolardır. Pay piyasasında işlem gören şirket sayısı 2013 Haziran ayı sonu itibariyle 414’tür. Borsa İstanbul 2012 yılında % 52 getiri ile dünyanın en çok kazandıran ikinci borsası olmuştur. Borsa İstanbul’un 2012 sonu itibariyle işlem hacmi 348 milyar dolardır. Haziran 2013 itibariyle 234 milyar dolar işlem hacmiyle gelişmekte olan ülkeler sıralamasında 8. sırada yer almaktadır (Borsa İstanbul, 2013). Bazı önemli finans merkezlerindeki piyasalarla karşılaştırıldığında Borsa İstanbul’un sıg kaldığı, derinleşmesinin ve genişlemesinin gerektiği söylenebilir.

5.2. İstanbul’un Finans Merkezi Olması Yolunda Yürütülen Çalışmalar

İstanbul, Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren sürekli olarak ülkemizin ulusal düzeyde finans merkezi olmuştur (Yılmaz, 2011). İstanbul’u bir finans merkezine dönüştürme projesi 2007 yılında hükümetin Türkiye Bankalar Birliği’nden konu ile ilgili bir çalışma istemesi ile başlamıştır. TBB’nin talebi ile Deloitte Danışmanlık firması 2007 yılında “İstanbul’un Uluslararası Finans Merkezi Olma Potansiyelinin Değerlendirilmesi” adlı bir çalışma hazırlamıştır. Sonrasında 2007-2013 yıllarını kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planında, 2009-2011 ve 2010-2012 dönemlerini kapsayan Orta Vadeli Programlarda ve 2009 Yılı Programında bu hususta tedbirler yer almıştır. Devlet Planlama Teşkilatı koordinasyonunda hazırlanmış “İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Stratejisi ve

Eylem Planı” 2009 yılında Yüksek Planlama Kurulu Kararıyla onaylanmıştır (DPT, 2009). Ardından 01.05.2010 tarihli Başbakanlık Genelgesi ile söz konusu eylemlere ilişkin atılacak adımlar belirlenmiştir. 2014-2018 yıllarını kapsayan, Kalkınma Bakanlığı koordinatörlüğünde hazırlanmış olan Onuncu Kalkınma Planı da yine İFM’yi destekleyici politikalar içermektedir.

İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Stratejisi ve Eylem Planı’nda eylem planı vizyonu “İstanbul, öncelikle bölgesel, nihai olarak da küresel finans merkezi olacaktır.” şeklinde belirlenmiştir. Bu eylem planında 23 öncelik ve 71 tane eylem yer almaktadır. İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Stratejisi ve Eylem Planı’nda yer alan öncelikler aşağıda yer almaktadır (DPT, 2009);

Öncelik 1: İstanbul’un uluslararası finans merkezi olması yolunda, uyumsuzlukların süratli ve etkin bir şekilde çözümüne yönelik olarak yargı sisteminde iyileştirmeler sağlanacaktır.

Öncelik 2: İstanbul’da bağımsız ve özerk yapıya sahip uluslararası alanda rekabet edebilecek düzeyde kurumsal bir tahkim merkezinin oluşturulması ve arabuluculuk sisteminin etkin bir şekilde kullanılması sağlanacaktır.

Öncelik 3: İFM Projesinde katkısı bulunacağı öngörülen tasarıların kanunlaşma süreçlerinin hızlandırılması yönünde çalışmalar yapılacaktır.

Öncelik 4: Finansal sektör düzenlemelerinde prensip bazlı anlayış benimsenerek, yasal altyapının başta AB müktesebatı olmak üzere uluslararası düzenlemelere ve uygulamalara uyumu sağlanacaktır.

Öncelik 5: Finansal piyasalarda şeffaflık artırılacak ve yatırımcıları bilgilendirme mekanizmaları geliştirilecektir.

Öncelik 6: Türkiye’de mevcut olduğu halde, çeşitli nedenlerle rekabet üstünlüğü yurtdışı piyasalara kaymış olan finansal ürün ve hizmetler belirlenerek, bu durumun düzeltilmesine yönelik tedbirler alınacaktır.

Öncelik 7: Türkiye piyasalarında henüz sunulmayan veya yeterli işlem hacmine ulaşmamış, İstanbul’u cazip bir finans merkezi haline getirebilecek, gelişme potansiyeli yüksek finansal ürün ve hizmetler için gerekli altyapı oluşturulacaktır.

Öncelik 8: Vergi kanunları ve ikincil mevzuat basit, anlaşılır, öngörülebilir ve sürdürülebilir hale getirilecektir.

Öncelik 9: Vergilendirme alanında yapılacak düzenlemelerle, ülkemizin rekabet gücü artırılarak finansal işlemlerin Türkiye’de yapılması sağlanacaktır.

Öncelik 10: Finansal kurum ve yatırımcılar için belirsizliği giderici ve uygulamada uzmanlaşmayı sağlayıcı tedbirler alınacaktır.

Öncelik 11: Halka açık olmayan şirketlerin sermaye piyasasına açılması ve sermayenin tabana yayılması teşvik edilecektir.

Öncelik 12: Sistemik riskin tespiti ve önlenmesi ile finansal sektör düzenleyici ve denetleyici otoriteleri arasındaki yatay koordinasyonun geliştirilmesi amacıyla mevcut Sistemik Risk Komitesinin görev ve fonksiyonları güçlendirilecektir.

Öncelik 13: Başta AB müktesebatı olmak üzere diğer uluslararası gelişmeler de dikkate alınarak yapılacak değerlendirmeler neticesinde, orta ve uzun vadede, düzenleyici ve denetleyici otoritelerin kurumsal yapılanmasına ilişkin gerekli önlemler alınacaktır.

Öncelik 14: Uluslararası standartların oluşum süreci yakından takip edilerek, bu standartlara uyum düzeyi belirli aralıklarla gözden geçirilecektir.

Öncelik 15: Borsaların, faaliyetlerini piyasa dinamiklerine cevap verebilecek esneklikte gerçekleştirebilmelerini sağlayacak hukuki statüye kavuşturulmaları ve genel kamu idaresini ilgilendiren mevzuat kapsamı dışına çıkarılmaları sağlanacaktır.

Öncelik 16: İstanbul’da yaşam kalitesi, güvenlik ve ulaşım imkanları artırılacak, finansal kuruluşların altyapı ihtiyaçlarını karşılayacak fiziksel koşullar sağlanacaktır.

Öncelik 17: Ülkemizin teknoloji ve iletişim altyapısı güçlendirilecek, elektronik haberleşmenin hızlı, güvenilir, kesintisiz ve düşük maliyetli bir şekilde sunulması sağlanacaktır.

Öncelik 18: İFM Stratejisi ve Eylem Planında belirlenen amaç, hedef ve faaliyetlerin gerçekleştirilmesi, izlenmesi ve değerlendirilmesi ile İFM Projesinin sağlıklı bir şekilde hayata geçirilmesi sağlanacaktır.

Öncelik 19: Finans alanında insan kaynakları ve eğitim politikaları belirlenecek ve gözden geçirilecektir.

Öncelik 20: Finans alanındaki insan kaynağının verimliliği ve mesleki donanımı artırılacaktır.

Öncelik 21: Nitelikli işgücünün İstanbul’a çekilmesi sağlanacaktır.

Öncelik 22: İFM Projesinin tanıtım ve reklam stratejisi belirlenecek, yurtdışında ve yurtiçinde Projeye dair kamuoyu algısı yönetilecektir.

Öncelik 23: İFM Koordinatörlüğü, uluslararası finans merkezi olma yolunda katedilen gelişme konusunda değerlendirmelerini kamuoyuyla paylaşacaktır.

1 Mayıs 2010 tarih ve 27568 sayılı Başbakanlık Genelgesi ile İstanbul Uluslararası Finans Merkezi çalışmaları kapsamında idari yapılanma oluşturulmuş, Strateji ve Eylem Planı da dikkate alınarak İstanbul Uluslararası Finans Merkezi (İFM) çalışmalarını koordine etmek, desteklemek ve yürütmek üzere; İFM Yüksek Konseyi (Yüksek Konsey), İFM Ulusal Danışma Kurulu (Ulusal Danışma Kurulu), İFM Koordinatörlüğü (Koordinatörlük), Çalışma Komiteleri ve Yüksek Konseye tavsiyede bulunmak üzere İFM Uluslararası Danışma Konseyi (Uluslararası Danışma Konseyi) kurulmuştur.

Onuncu Kalkınma Planı'na dahil edilen 25 adet öncelikli dönüşüm programının arasında "İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Programı" da vardır. Şu an yürürlükte olan bu kalkınma programında; İstanbul'un uluslararası alanda rekabet gücüne sahip bir finans merkezine dönüşebilmesi için reel sektörün ihtiyaçlarını karşılayacak, her türlü finansal aracın ihraç edilebildiği, güçlü bir fiziksel, beşeri ve teknolojik altyapıya sahip, etkin bir biçimde denetlenen şeffaf bir piyasa yapısının tesis edilmesinin amaçlandığı vurgulanmıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2013).

2014-2018 yıllarını kapsayan "Onuncu Kalkınma Planı"nın program hedefleri aşağıda listelenmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2013).

- İstanbul'un Küresel Finans Merkezleri Endeksinde ilk 25 içerisinde yer alması
- Türkiye'nin Finansal Gelişmişlik Endeksinde ilk 30 içinde yer alması

Çizelge 5.2. Mevcut ve Beklenen Finansal Performans Göstergeleri (Kalkınma Bakanlığı, 2013).

	2006	2012	2013	2018
Bankacılık Sektörü				
Aktif Büyüklüğü/GSYH (%)	66	97	101	125
Sermaye Piyasası				
Borsa İstanbul Şirket Sayısı (Adet)	329	406	431	606
Piyasa Kapitalizasyonu/GSYH (%)	30	39	41	66
Borçlanma Araçları Nominal Stoku/GSYH (%)	33	29	32	47
İstanbul'un GFCI Sıralaması¹	---	56	---	25

Kaynak: 2006 ve 2012 yılı verileri BDDK, Borsa İstanbul, SPK ve TÜİK'e aittir. 2013 ve 2018 yılı verileri Onuncu Kalkınma Planı tahminleridir.

(1) Z/Yen tarafından yayımlanan GFCI (Küresel Finans Merkezleri Endeksi) sıralamasıdır. 2012 yılı itibarıyla sıralamaya tabi toplam 77 şehir bulunmaktadır.

Çizelge 5.2.'de yer alan GFCI sıralaması incelendiğinde; 2012 yılı sonu itibariyle İstanbul'un 77 şehir arasından 56. sırada olduğu görülmektedir. Son olarak 2013 Eylül ayında yayımlanan GFCI 14 raporunda 80 şehir arasından İstanbul'un 44. sırada olduğu görülmektedir. Her ne kadar Onuncu Kalkınma Planında 2013 yılı için bir tahminde bulunulmamış olsa da İstanbul'un sıralamasındaki yükseliş göze çarpmaktadır. İstanbul'un 2018 yılındaki ilk 25 merkez arasına girme hedefine doğru hızla ilerlediği dikkatleri çekmektedir (Z/Yen Group, 2013b, Kalkınma Bakanlığı, 2013).

Onuncu Kalkınma Planı'nda İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Programı'ndan sorumlu kurum ve kuruluşlar (Kalkınma Bakanlığı, 2013);

Genel Koordinatör: Kalkınma Bakanlığı

1. Bileşen: Yeni Bir İFM İdari Yapısının Oluşturulması / Kalkınma Bakanlığı
2. Bileşen: Finansal Ürün ve Hizmet Çeşitliliğinin Artırılması / Sermaye Piyasası Kurulu
3. Bileşen: Hukuki Altyapının Geliştirilmesi / Adalet Bakanlığı
4. Bileşen: Kümelenme Bölgelerinde Fiziki Altyapının Geliştirilmesi / İstanbul Büyükşehir Belediyesi
5. Bileşen: Teknolojik Altyapının Güçlendirilmesi / Borsa İstanbul
6. Bileşen: Nitelikli İnsan Kaynağının Artırılması / Milli Eğitim Bakanlığı

Onuncu Kalkınma Planı- İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Programı'nda yer alan bileşenler ve bunlara ilişkin oluşturulmuş politikalar aşağıda detaylandırılmıştır (Kalkınma Bakanlığı, 2013).

1. Bileşen: Yeni Bir İFM İdari Yapısının Oluşturulması

Politika 1: İyi uygulama örnekleri temelinde, özel sektörün daha aktif rol aldığı bir organizasyon yapısının oluşturulması

Politika 2: İstanbul'un uluslararası finansal kuruluşlar ve yatırımcılar nezdinde daha etkin tanıtımının sağlanması

Politika 3: Yurtiçi paydaşlar arasında koordinasyonun geliştirilmesi

2. Bileşen: Finansal Ürün ve Hizmet Çeşitliliğinin Artırılması

Politika 1: Finansal aracılık sektörünün etkin işleyen bir yapıya kavuşturulması

Politika 2: Yeni piyasa ve finansal ürünlerin geliştirilmesi

Politika 3: Kurumsal yatırımcı tabanının genişletilmesi

Politika 4: İnternet bankacılığı, mobil ve şubesiz bankacılık gibi alternatif dağıtım kanallarının yaygınlaştırılması

Politika 5: Faizsiz finansman araçlarının geliştirilmesi

Politika 6: Ödeme sistemlerinin güçlendirilmesi

3. Bileşen: Hukuki Altyapının Geliştirilmesi

Politika 1: İstanbul’da kurumsal bir tahkim merkezinin oluşturulması

Politika 2: Finans sektörüne ilişkin özellikli konularda ihtisaslaşmış mahkemelerin oluşturulması

Politika 3: Mevzuat çalışmalarında İFM Projesinin dikkate alınması

4. Bileşen: Kümelenme Bölgelerinde Fiziki Altyapının Geliştirilmesi

Politika 1: Ulaşım imkânlarının iyileştirilmesi ve çeşitlendirilmesi

Politika 2: Finans kuruluşlarının iş ve işlemlerinin daha hızlı bir şekilde yapılmasını sağlayacak iletişim altyapısının geliştirilmesi

Politika 3: İstanbul’da finansal kümelenme alanlarına yönelik olarak enerji ihtiyaçlarının karşılanması, sosyal olanakların ve rekreasyon alanlarının (yeşil alan ve spor tesisi) geliştirilmesi

5. Bileşen: Teknolojik Altyapının Güçlendirilmesi

Politika 1: Sermaye piyasalarındaki elektronik haberleşme, iletişim ve işlem altyapısının konsolide edilmesi

Politika 2: Bilişim teknolojileri alanında finansal kuruluşlar tarafından dışarıdan alınan hizmetlerin kalitesinin artırılması

Politika 3: Sermaye piyasalarında veri dağıtımı ve güvenliği konusunda ortak stratejiler belirlenmesi

6. Bileşen: Nitelikli İnsan Kaynağının Artırılması

Politika 1: Finans alanında uluslararası geçerliliği olan sertifikaya ve ileri düzey yabancı dile sahip kişi sayısının artırılması

Politika 2: Finans sektörünün ihtiyaçları doğrultusunda lisans ve lisansüstü müfredatının geliştirilmesi

Politika 3: Finansal eğitimin toplum genelinde yaygınlaştırılması

5.3. Finans Merkezi Olabilmesi Açısından İstanbul'a İlişkin SWOT Analizi

Wikipedia tanımına göre SWOT Analizi, bir projede ya da bir ticari girişimde kurumun, tekniğin, sürecin, durumun veya kişinin güçlü (strengths) ve zayıf (weaknesses) yönlerini belirlemekte, iç ve dış çevreden kaynaklanan fırsat (opportunities) ve tehditleri (threats) saptamak için kullanılan stratejik bir tekniktir. SWOT analizi, çevresel faktörlerin incelenmesini, işletmenin geleceği açısından önemli olan fırsatların saptanmasını, işletmeye tehdit unsuru oluşturabilecek faaliyetlerin önceden fark edilip önlem alınmasını, işletmenin güçlü yönlerinin ortaya çıkmasını ve bunların hangi durumlarda, koşullarda ve ortamlarda kullanılması gerekebileceğinin saptanmasını, işletmenin zayıf yönlerinin belirlenerek önlem alınmasını, zayıf yönlerin olası tehditler karşısında işletmeyi düşürebileceği zor durumlarını analiz edilmesini vb. stratejik ve planlamacı yaklaşımları kapsamaktadır.

Çizelge 5.3'te İstanbul'un finans merkezi olabilmesi açısından SWOT analizi yapılmıştır. Bu analize göre İstanbul'un güçlü yönlerini ortaya çıkararak fırsatları değerlendirmesi, zayıf yönler ve tehditler karşısında ise önlem alması beklenmektedir.

Çizelge 5.3. Finans Merkezi Olabilmesi Açısından İstanbul’a İlişkin SWOT Analizi
(Gündoğdu, 2013).

SWOT ANALİZİ	
Güçlü Yönler: • Stratejik Konum • Demografik Yapı • Finansal Sitemdeki Sıkı Regülasyonlar • Makroekonomik İstikrar • Yatırım Yapılabilir Ülke Notu	Zayıf Yönler: • Cari Açık ve Düşük Tasarruf Oranı Gibi Temel Makro Sorunlar • Altyapı Yetersizliği • Kayıt dışı Ekonomi • İş Yapma Zorluğu ve Hantal Bürokratik Yapı • Düşük Eğitim Düzeyi ve Finansal Okuryazarlık Oranı • Kalifiye Eleman Eksikliği • Sistemsiz Teşvik Sistemi • Karmaşık ve Adil Olmayan Vergi Mevzuatı • Uluslararası Standartlara Uygun Olmayan Hukuki Çerçeve • Finansal Piyasaların Sırlığı • Çarpık Şehirleşme • Finans Merkezinin Tek Merkezli Fiziki Konumu • İmaj ve Tanıtım Sorunu
Fırsatlar: • Yüksek İç Talep ve Canlı Piyasa Yapısı • Finansal Piyasaların Gelişme Potansiyeli • Cazip Yaşam Koşulları • Tarihi ve Kültürel Miras	Tehditler: • Ülke Riski • Yüksek Rekabet Ortamı • Bölgesel Siyasi İstikrarsızlıklar • Deprem Kuşağında Yer Alınması • Makroekonomik İstikrarsızlık • Enerji Sorunu • Önlenemeyen Göç Sorunu

5.4. Finans Merkezi Olma Kriterleri Açısından İstanbul'a İlişkin Değerlendirme

İstanbul, "Uluslararası Finans Merkezi" olabilmek, küresel ve rekabetçi bir iş ortamı sunabilmek için bir takım kriterleri karşılamaya çalışan bir dünya şehridir. İstanbul'un bazı finans merkezi olma kriterleri açısından durumu aşağıdaki maddelerde özetlenmiştir (Borsa İstanbul, 2013);

5.4.1. Uluslararası finans merkezlerine erişim

İstanbul'un aynı anda hem doğuya hem de batıya yakınlığı, göz ardı edilemeyecek bir avantaj olarak öne çıkmaktadır. Batıda Londra, doğuda Singapur'u buluşturan jeopolitik öneme sahip bir merkez olan İstanbul, Orta ve Doğu Avrupa, Orta Doğu ve Orta Asya bölgesinde yatırımcıları ve finansal şirketleri buluşturma potansiyeli en yüksek noktada yer almaktadır. Konumu itibarıyla, Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkeleriyle arasında en fazla 2 saat fark bulunmaktadır. Londra, Frankfurt, Zürih, Lüksemburg gibi merkezlere fiziki yakınlığı ve yakın saat diliminde bulunması, İstanbul'da şube açmayı planlayan finans kurumları için kolaylık sağlamaktadır. İstanbul'un zaman dilimi açısından bu elverişli konumu dünya borsaları ile birlikte çalışmasını kolaylaştırmaktadır.

5.4.2. Müşterilere erişim

Asya ve Avrupa'yı birleştiren bir köprü konumunda olan İstanbul'un merkezi konumu itibarıyla, 4 saatten kısa bir uçak yolculuğu ile 56 ülkeye ve bölgedeki diğer finans merkezlerine gidilebilmektedir. Dünya genelinde en fazla ülkeye uçan ve üç yıl art arda "Avrupa'nın En İyi Havayolu Şirketi" seçilen Türk Hava Yolları ile 104 ülkede 238 uçuş noktasına ulaşılabilir. Modern şehir yaşamı sayesinde İstanbul'da düzenlenen uluslararası konferans ve organizasyonlara yabancı katılımı artmıştır.

5.4.3. Nitelikli iş gücü olanağı

Türkiye, eğitim düzeyi sürekli artan bir iş gücüne sahiptir. 74 milyonluk Türkiye nüfusunun yüzde 40'ı 18 yaşın altındadır. İstanbul'da ise 13 milyonu aşan nüfusun yarısı 30 yaşın altındadır. Finans sektörü 180 bin kişiye istihdam sağlamakta olup bankalar 150 bin

istihdam ile ilk sıradadır. Her ile en az bir üniversite kurulması hedefiyle toplam üniversite sayısı son on yılda 2 katından fazla artarak 175'e yükselmiştir. İstanbul, 40 üniversite ile Türkiye'de yüksek eğitim kurumlarının en yoğun olduğu şehirdir. İFM projesiyle nitelikli iş gücünün daha da geliştirilmesi hedeflenmektedir. Bu amaçla üniversitelerde yüksek lisans ve doktora programlarıyla finans üzerine uzmanlaşmış bireyler kazandırılması teşvik edilmektedir. Ayrıca, yurt dışındaki nitelikli iş gücünün Türkiye'ye çekilmesine çalışılmaktadır.

5.4.4. Yasal çerçeve

İstanbul'un uluslararası bir finans merkezi olarak konumlanabilmesi amacıyla birçok alanda yenilik ve iyileştirmeler yapılması planlanmış ve bunların önemli bir kısmı hayata geçirilmiştir. Yeni Sermaye Piyasası Kanunu bu kapsamdaki en önemli adımlardan biridir. Yeni Türk Ticaret Kanunu 1 Temmuz 2012'de yürürlüğe girmiştir. Avrupa Birliği'ne aday bir ülke olarak, Türk yasalarının AB müktesebatı ile uyum süreci büyük ölçüde gerçekleşmiştir. Sınır ötesi yatırımları teşvik eden ve çifte vergilendirmeyi önleyen iki taraflı anlaşmalara ise her geçen gün yenileri eklenmektedir. Vergi, hukuki güvenlik, şeffaflık ve bilgilendirme mekanizmaları ile finansal sektör düzenlemelerinin başta AB müktesebatı olmak üzere uluslararası düzenlemelere ve uygulamalara uyumlu olması hedeflenmektedir.

5.4.5. Altyapı olanakları

İFM Stratejisi çerçevesinde; İstanbul'da yaşam kalitesi, güvenlik ve ulaşım imkanlarının artırılması, finansal kuruluşların altyapı ihtiyaçlarını karşılayacak fiziksel koşulların sağlanması hedeflenmektedir. Teknolojik altyapının güçlendirilmesi ve elektronik haberleşmenin hızlı, güvenilir, kesintisiz ve düşük maliyetli bir şekilde sunulması için sürekli yeni yatırımlar yapılmaktadır. Finans merkezlerinin en önemli özelliği, finansal arz ve talebi ortak noktada buluşturmalarıdır. Bu doğrultudaki en önemli araçlar; finansal ürün ve hizmetlerdir. İFM Stratejisi ve Eylem Planı'nda Türkiye piyasalarında henüz sunulmayan veya yeterli işlem hacmine ulaşmamış, İstanbul'u cazip bir finans merkezi haline getirebilecek, gelişme potansiyeli yüksek finansal ürün ve hizmetler için gerekli altyapının oluşturulması amacı da yer almaktadır.

5.4.6. Adil iş ortamı

İstanbul’da bağımsız ve özerk yapıya sahip bir “tahkim merkezi” kurma çalışması yapılmaktadır. Bu tahkim merkezinin maliyet, hız ve kararların kesinleşme süreci gibi konularda uluslararası alanda rekabet edebilecek düzeyde olması planlanmaktadır. Tahkim merkezinde kabul edilecek hakem listesi dışından da taraflara tercih edecekleri hakemleri seçme imkânı tanınacaktır. Tahkime ilişkin Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu’nda yer alan hükümler ile Milletlerarası Tahkim Kanunu’nda yer alan hükümler birleştirilerek tek bir tahkim düzenlemesi yoluna gidilecektir. Uyuşmazlıkların mahkeme yoluna başvurmada daha kısa sürede çözülebilmesi için arabuluculuk sistemi de geliştirilecektir. Ayrıca, kurulacak tahkim merkezinde, kurumsal olarak arabuluculuk imkânı da sunulacaktır. İFM Projesine katkıda bulunacağı öngörülen tasarıların kanunlaşma süreçlerinin hızlandırılması yönünde çalışmalar da devam etmektedir. Hükümet tarafından vergi yasasına ilişkin çeşitli düzenlemeler yapılması planlanmaktadır. Türkiye’de genelde OECD tarafından belirlenen çizgilere göre hareket edilmektedir. Yasaların uygulanmasında yaşanan tutarsızlığı ortadan kaldırmak için çalışılmaktadır.

5.4.7. Kurumsal vergi rejimi

Finansal işlemlerin Türkiye içinde yapılanmasının teşviki, makroekonomik koşullara uygun sürdürülebilir ve istikrarlı bir vergi rejimi, hukuki güvenliği sağlamak için idareye geniş yorum yetkisi bırakmayacak kapasitede yasal düzenleme, vergi gelirlerinde dolaylı vergilerin payının daha az olması, finansal sektörün kayıt dışılık nedeniyle haksız rekabete maruz kalmaması, etkinleştirilmiş özelge sistemi oluşturulması hedefleri doğrultusunda vergi kanunları ve ikincil mevzuatın basit, anlaşılır, öngörülebilir ve sürdürülebilir hale getirilmesine çalışılmaktadır. Melek yatırımcılara yatırımlarının % 75'ine varan vergi indirimiyle önemli bir vergi avantajı sağlanmaktadır. Ayrıca uzun vadeler için "stopaj vergisi" indirilecek, varlıklarının % 75'ten fazlası özkaynak yatırımı olan yatırım fonları için ise özkaynak işlemlerinde stopaj vergisi uygulanmayacaktır. Türkiye'de kurumlar vergisi oranı uluslararası karşılaştırmalara göre makul bir seviye olan % 20 seviyesindedir.

5.4.8. Profesyonel hizmet tedarikçilerine erişim

İstanbul, finans merkezindeki kurum ve kuruluşlara ve yatırımcılara hizmet verecek olan avukatlar, muhasebeciler, vergi müşavirleri, danışmanlar, tahkim uzmanları, bilişim destek ekipleri gibi profesyonellerin mevcudiyeti açısından Doğu Avrupa, Orta Doğu ve Orta Asya'nın en elverişli şehirlerinin başında gelmektedir. Bu sebeple pek çok uluslararası şirket bölge yönetim ofislerini konumlandırmak için İstanbul'u tercih etmektedir. Finans sektörüne hizmet veren profesyonel hizmet tedarikçilerinin sayısı her geçen gün artmaktadır. Türkiye'de bilişim teknolojileri dünya çapında hizmet vermektedir. Hukuk sektörüne yönelik de gelişmeler bulunmakta olup, kaliteli üniversitelerden mezun olan ve hukuk sektörüne katılanların sayısı artmaktadır.

5.4.9. Yaşam kalitesi

İstanbul'un; Roma, Bizans ve Osmanlı İmparatorlukları'nın başkentliğini yapmış, onların miraslarına ev sahipliği yapan bir metropol olması dolayısıyla şehirde birçok farklı kültürden insan yüzyıllardır bir arada yaşamaktadır.

İstanbul 57 müzesi, 145 tiyatrosu ve 124 sanat galerisi ile 2010 yılında AB tarafından Kültür Başkenti olarak seçilmiştir. Çok sayıda otel ve kongre merkezi bulunmaktadır. Toplu taşımayı iyileştirme çalışmaları aralıksız sürmektedir. Metro ağı hızlı bir şekilde büyümektedir. Avrupa ve Asya kıtaları arasında Boğaz'ın altından raylı sistemle ulaşımı sağlayan Marmaray hizmete girmiştir. İstanbul'a 3. havalimanı ve Boğaz'a 3. köprü inşaatları da başlamış durumdadır.

Financial Times tarafından 2011 yılında yapılan bir araştırmaya göre İstanbul, yaşanabilecek en iyi şehirler arasında birinci olarak belirlenmiştir. Şehirlerin halihazırdaki potansiyelleri ve gelişme durumları dikkate alınan bu araştırmada İstanbul, New York ve Londra'yı geride bırakmıştır. Yıllık 10 milyonu aşan turist sayısı ile Newsweek tarafından "the coolest city" seçilmiştir.

5.4.10. Ticari emlak olanakları ve kalitesi

Türkiye'de gayrimenkul sektörü hızla büyümektedir. Yabancıların ülkedeki konutlara ilgisi turistik bölgelerden metropollere kaymıştır. Yüksek kalitede konut ve ofis alanları mevcuttur. Talep hızla artmakta olup kaliteli ofis binalarının doluluk oranı yüzde 88'dir. Yasalarda yapılan değişiklik ile yabancıların konut alımı için kısıtlamalar kaldırılmıştır. Gerekli ofis ve konut stokunun oluşturulmasına yönelik olarak finansal kuruluşların kümeleneyeceği ve çalışanların ikamet edeceği bölgelerde deprem ve güvenlik risklerini minimize edecek yapı teknolojileri kullanılacaktır. Yeni teknolojileri kapsayan gayrimenkul yatırımları ile şehirde yaşam kalitesi artacaktır.

Finansın önemli kurumlarının genel merkezlerinin taşınacağı yapı kompleksinin inşaatları, İstanbul-Ataşehir'de hızla devam etmektedir. Bu yapı kompleksinde özel sektör ofislerinin bulunacağı gökdelenler, otel ve rezidanslar ile sosyal tesisler de tasarlanmış durumdadır.

5.4.11. Operasyonel maliyetler

Mevcut ekonomik şartlar göz önüne alındığında finansal şirketlerin gayrimenkul ve işgücü dahil operasyonel maliyetleri şirketlerin yerleşim yeri kararını etkileyebilir.

Gelişmiş ülkelerdeki finans merkezleri genelde daha yüksek maliyetlere sahip olduklarından, bazı gelişmekte olan ülkelerin finans merkezleri daha rekabetçi bir avantaj sunabilirler.

Türkiye'de yerli ve yabancı yatırımcılar aynı yasalara tabidir. Hükümet yatırımlar için teşvikler uygulamaktadır. Teşvikler hem Türk hem de yabancı yatırımcı için geçerlidir. Teşvikler arasında kuruluşların, kredi almanın ve uluslararası şirketler ile iş yapmanın kolaylaştırılması yer almaktadır.

5.4.12. Kültür ve dil

İstanbul; müzeleri, sanat galerileri, salonları ve kültür merkezleriyle yıl boyunca çok sayıda uluslararası festivaller, bienaller, konserler ve sanatın her dalından sergi ve etkinliklere ev sahipliği yapmaktadır.

Eğitim reformları ile yabancı dil öğreniminin yaygınlaştırılmasına çalışılmaktadır. İlköğretim ve ortaöğretimde yabancı dil eğitim müfredatı geliştirilmektedir. Türkiye genelinde devlet okulları ve her geçen gün sayısı giderek artan özel okullarda yoğun ders programlarıyla başta İngilizce olmak üzere Almanca ve Fransızca öğretimi yaygınlaştırılmaktadır.

5.5. İstanbul'un Diğer Finans Merkezleri ile Karşılaştırılması

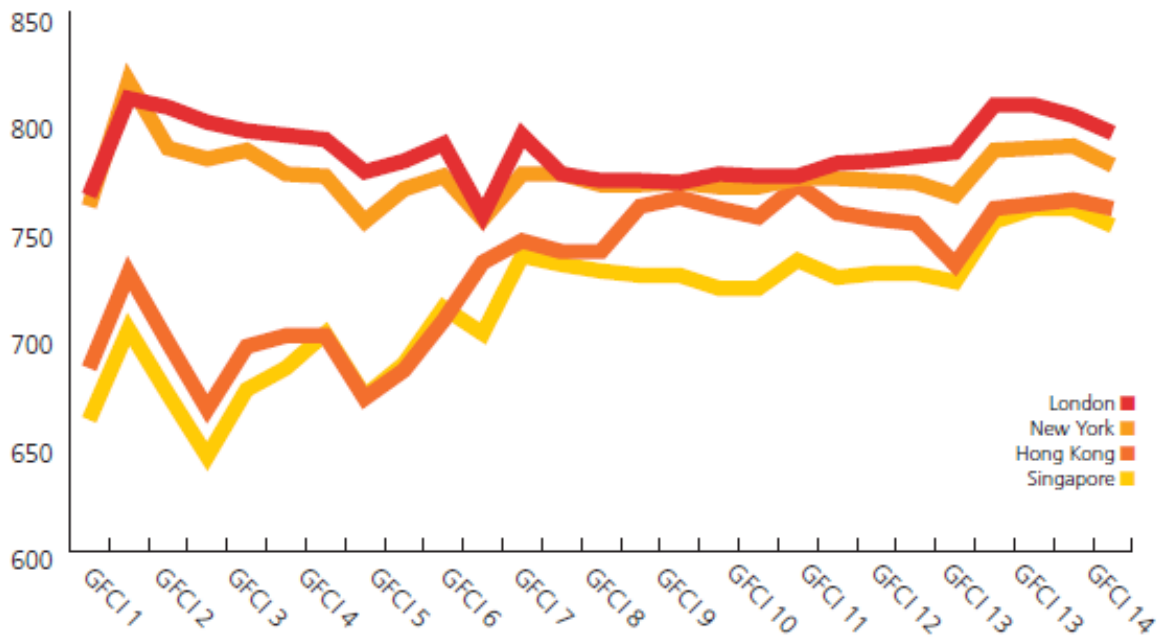
Çizelge 5.4. GFCI 14 ve GFCI 13 Raporlarına Göre Finans Merkezlerinin Sıralaması ve Puanları (Z/Yen Group, 2013b)

Merkez	GFCI 14 Sıralama	GFCI 14 Puanı	GFCI 13 Sıralama	GFCI 13 Puanı	Sıralamadaki Değişiklik	Puandaki Değişiklik
Londra	1	794	1	807	-	▼13
New York	2	779	2	787	-	▼8
Hong Kong	3	759	3	761	-	▼2
Singapur	4	751	4	759	-	▼8
Tokyo	5	720	6	718	▲1	▲2
Zürih	6	718	5	723	▼1	▼5
Boston	7	714	8	711	▲1	▲3
Cenevre	8	710	7	712	▼1	▼2
Frankfurt	9	702	10	703	▲1	▼1
Seul	10	701	9	710	▼1	▼9
Toronto	11	699	12	696	▲1	▲3
San Francisco	12	697	13	695	▲1	▲2
Lüksemburg	13	696	18	687	▲5	▲9
Şikago	14	695	11	698	▼3	▼3
Sidney	15	692	19	686	▲4	▲6
Şangay	16	690	24	674	▲8	▲16
Washington DC	17	689	14	692	▼3	▼3
Montreal	18	688	16	689	▼2	▼1
Vancouver	19	686	15	690	▼4	▼4
Viyana	20	685	20	685	-	-
Calgary	21	684	17	688	▼4	▼4
Kuala Lumpur	22	675	21	681	▼1	▼6
Monaco	23	674	35	654	▲12	▲20
Katar	24	672	30	661	▲6	▲11
Dubai	25	671	23	675	▼2	▼4
Oslo	26	669	29	667	▲3	▲2
Shenzhen	27	660	38	650	▲11	▲10

Jersey	28	657	28	668	-	▼11
Paris	29	656	26	670	▼3	▼14
Osaka	30	655	22	676	▼8	▼21
Rio de Janeiro	31	654	48	639	▲17	▲15
Tel Aviv	32	653	-	-	Yeni	Yeni
Melbourne	33	652	25	672	▼8	▼20
Münih	34	651	27	669	▼7	▼18
Roma	35	650	40	648	▲5	▲2
Guernsey	36	649	31	660	▼5	▼11
Stockholm	37	644	32	657	▼5	▼13
Sao Paulo	38	643	44	644	▲6	▼1
Cayman Adaları	39	642	41	647	▲2	▼5
Hamilton	40	641	49	638	▲9	▲3
Man Adası	41	638	43	645	▲2	▼7
Abu Dabi	42	637	39	649	▼3	▼12
Wellington	43	636	42	646	▼1	▼10
İstanbul	44	633	57	626	▲13	▲7
Amsterdam	45	629	34	655	▼11	▼26
Buenos Aires	46	628	53	633	▲7	▼5
Riyad	47	627	33	656	▼14	▼29
Britanya Virjin Adaları	48	626	47	640	▼1	▼14
Kopenhag	49	625	45	643	▼4	▼18
Taipei	50	619	36	653	▼14	▼34
Milan	51	618	37	652	▼14	▼34
Bahreyn	52	610	64	607	▲12	▲3
Malta	53	608	68	595	▲15	▲13
Madrid	54	607	51	635	▼3	▼28
Cakarta	55	606	69	592	▲14	▲14
Dublin	56	605	56	627	-	▼22
Helsinki	57	604	52	634	▼5	▼30
Bangkok	58	600	59	619	▲1	▼19
Pekin	59	598	58	622	▼1	▼24
Brüksel	60	597	46	641	▼14	▼44
Johannesburg	61	592	62	610	▲1	▼18
Edinburgh	62	590	54	632	▼8	▼42
Panama	63	589	67	597	▲4	▼8
Manila	64	587	72	588	▲8	▼1
Glasgow	65	586	50	636	▼15	▼50
Meksiko	66	584	55	628	▼11	▼44
Bahamalar	67	583	73	587	▲6	▼4
Mauritius	68	581	70	590	▲2	▼9
Moskova	69	580	65	606	▼4	▼26
Cebelitarık	70	572	60	615	▼10	▼43
Varşova	71	571	63	608	▼8	▼37
Mumbai	72	570	66	605	▼6	▼35
Prag	73	565	61	611	▼12	▼46
Kıbrıs	74	536	75	576	▲1	▼40
Lizbon	75	535	76	552	▲1	▼17
St Petersburg	76	522	74	585	▼2	▼63
Budapeşte	77	515	78	541	▲1	▼26
Tallinn	78	495	71	589	▼7	▼94
Reykjavik	79	479	77	546	▼2	▼67
Atina	80	469	79	473	▼1	▼4

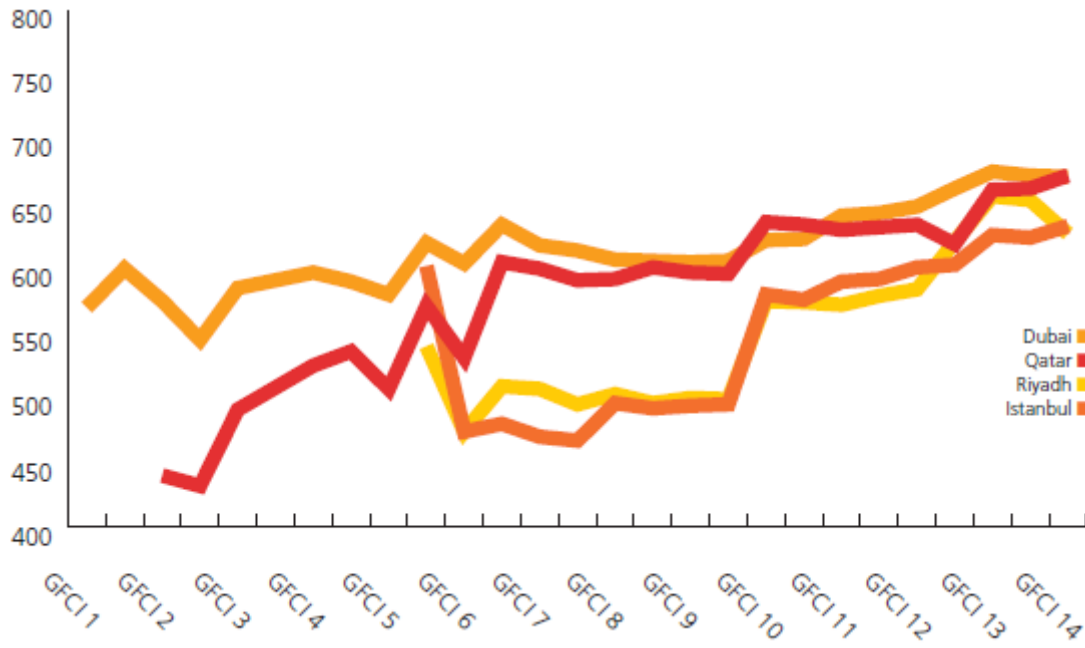
Eylül 2013’de yayımlanan GFCI 14 verileri, GFCI 13 verileri ile kıyaslandığında ilk 4 finans merkezinin sıralamasının değişmediği, birinciliğin Londra’ya ait olduğu görülmektedir. Şekil 5.4.’te İstanbul’un 44. sırada yer aldığı ve 6 ay önceki GFCI 13 raporuna göre 13 basamak yukarıya çıktığı göze çarpmaktadır.

GFCI 14’te sıralamalarda büyük yükseliş yaşayan başlıca merkezlerin Rio de Janeiro, Malta, Monaco ve İstanbul olduğu belirtilmiştir.

Şekil 5.6. GFCI Raporlarına Göre İlk 4 Merkezin Zaman İçindeki Puan Değişimi (Z/Yen Group, 2013b)

Şekil 5.6. incelendiğinde yıllar içinde, Londra ve New York’un ilk iki sıradaki yerlerini diğer merkezlere bırakmadığı görülmektedir. Singapur ve Hong Kong’un zaman içinde finans piyasalarını domine eden bu iki merkeze yaklaştıkları fark edilmektedir.

Şekil 5.7. GFCI Raporlarına Göre Orta Doğu ve Afrika Bölgesinde Bulunan Seçilmiş Merkezlerin Zaman İçindeki Puan Değişimi (Z/Yen Group, 2013b)

Şekil 5.7.'de de görüldüğü üzere yıllar itibarıyla değerlendirildiğinde İstanbul, özellikle son yıllarda ciddi bir yükseliş trendine girmiştir. Son GFCI raporunda İstanbul'un yer aldığı Orta Doğu ve Afrika bölgesinde birinci sırayı Katar almıştır. GFCI 13'teki bölge birincisi Dubai ise GFCI 14'te Katarın yalnızca 1 puan gerisindedir. İstanbul yüksek performansını sürdürerek Riyad'ı geride bırakmıştır (Z/Yen Group, 2013b).

Çizelge 5.5. GFCI 14 Raporunda Önem Kazanması Beklenen Merkezler (Z/Yen Group, 2013b)

Önem Kazanması Beklenen Merkezler	Bahsedilme Sayısı
Singapur	62
Şangay	60
Busan	57
Hong Kong	36
Seul	35
Cebelitarık	27
Lüksemburg	26
Pekin	17
Dubai	15
Shenzhen	15
İstanbul	11

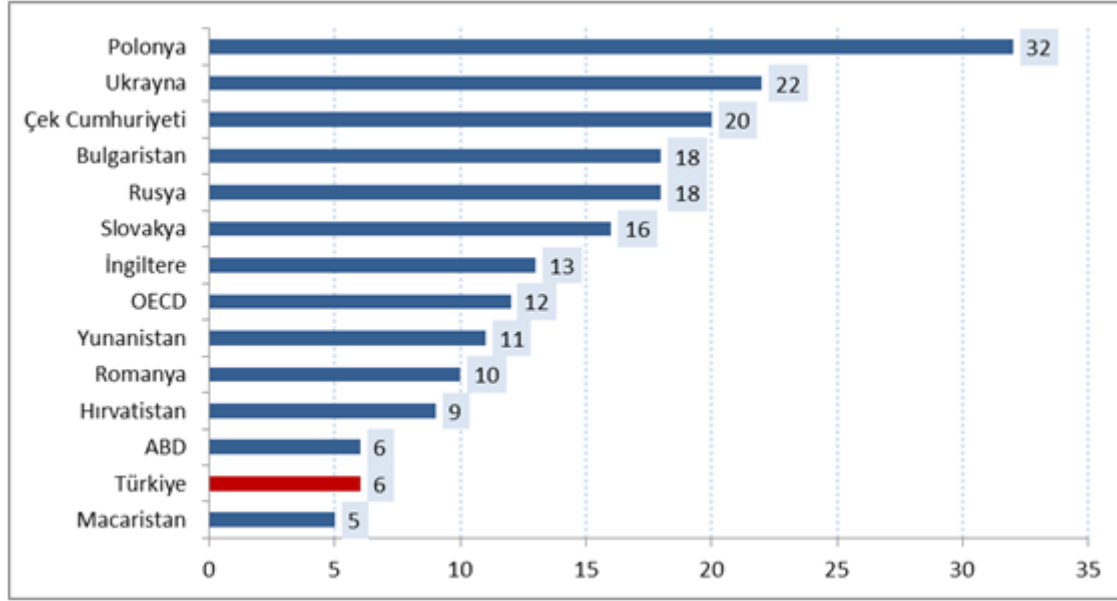
GFCI anketinde finans sektörü profesyonellerine önümüzdeki birkaç yıl içerisinde hangi merkezlerin daha önemli hale geleceğini düşündükleri sorusu sorulmaktadır. GFCI 13'de İstanbul daha önemli hale gelmesi muhtemel 10 merkez arasına girerek sekizinci sırada yer alırken, GFCI 14 raporunda ilk 10 merkez arasına giremeye de 11. sırada yer alarak önem kazanması beklenen merkezler arasında adından söz ettirmiştir. Çizelge 5.5'te görüleceği üzere önem kazanması beklenen merkezler listesini Asya Pasifik Bölgesi'ndeki merkezlerin domine ettiği anlaşılmaktadır. Sırasıyla Singapur ve Şangay söz konusu listede ilk iki sırada yer almaktadır. Avrupa off-shore merkezleri Cebelitarık ve Lüksemburg'un ise 6. ve 7. sırada olduğu göze çarpmaktadır. (Z/Yen Group, 2013a, 2013b)

Sönmez (2014) tarafından hazırlanan "İstanbul' un Diğer Finans Merkezleri ile Karşılaştırılması" adlı tez çalışmasında, İstanbul' un diğer finans merkezleri ve potansiyel finans merkezleri ile olan karşılaştırmalı analizinin yapılması planlanmıştır. Bu sebeple finans merkezi kavramı, finans merkezi türleri, finans merkezlerinin sağladığı faydalar ve potansiyel riskler, finans merkezinde olması gereken özellikler gibi unsurlara yer verilmiştir. Bu unsurları temsil edebilecek değişkenler literatür çalışması ile belirlenmiştir. Bu değişkenlere göre İstanbul diğer finans merkezleri ile karşılaştırılarak analiz edilmiştir. Ayrıca 36 şehir için bu değişkenler kullanılarak kümeleme analizi uygulanmıştır. Hiyerarşik kümeleme analizi yapılmıştır ve Ward tekniği kullanılmıştır.

Bu çalışmaya göre İstanbul' un en uzak olduğu şehir Zürih' tir. İstanbul; Şangay, Sao Paulo, Meksiko, Bombay, Moskova, Cakarta, Kahire ve Bogota ile aynı kümede yer almaktadır. Londra, New York, Zürih, Toronto Sidney, Dubai, Stockholm, Paris, Amsterdam, Viyana, Helsinki, Brüksel, Dublin, Prag, Varşova, Frankfurt ayrı bir küme oluşturmuştur. Seul, Kuala Lumpur, Bangkok, Johannesburg ise kendi aralarında başka bir kümede yer almıştır. Tokyo, Tel Aviv, Milano, Lizbon, Budapeşte, Atina aynı kümede bulunmaktadır.

Söz konusu çalışmanın sonucuna göre, İstanbul bir işe başlamak için gerekli süre açısından ve vergi unsurunda genel ortalamanın altındadır. Bu unsurlar kullanılarak fırsat oluşturulabilir. Ayrıca, şehirdeki nüfus yoğunluğunun fazla olması da ileride istihdam açısından fırsat oluşturacaktır (Sönmez, 2014: 71,72).

İş yapma kolaylığı şirketlerin yerleşmek için seçim yaparken son derece önem verdikleri bir faktördür. Yolsuzlukların minimize edildiği, yeni bir iş kurarken harcanan zamanın kısaltıldığı ve işletmeler için konulan kuralların anlaşılabilir olduğu bir merkez şirketlerin daha rahat iş kurup faaliyete geçip iş devamlılığını sağlamasına imkan tanıyacaktır (Sönmez, 2014: 41).

Şekil 5.8. İşletme Açma Süresi (Ekonomi Bakanlığı, 2014)

Şekil 5.8’de çeşitli ülkelerde bir iş yerinin açılması için gerekli olan süreler detaylandırılmıştır. Bir işletmenin açılış süresi Türkiye’de 6 gün sürmektedir. Diğer seçilmiş ülkeler ile kıyaslandığında Türkiye en kısa sürede iş kurulabilecek ülkeler arasındadır. İşletme açma süresinin kısa oluşu bürokrasi ile uğraşmak istemeyen yatırımcıların ülkeye çekilmesinde avantaj sağlayacaktır. Bunun da ötesinde bu süreyi daha kısaltacak düzenlemeler gerçekleştirilmesi halinde önemli bir rekabet avantajı elde edilmesi mümkündür.

Yılmaz (2011) İstanbul'un uluslararası finans merkezleri ile rekabet düzeyinin saptanmasına yönelik çalışmada, Mastercard’ın 2007 ve 2008 yıllarına ilişkin dünyanın en önemli ticaret merkezlerini belirlediği araştırmadan faydalanmıştır. Öte yandan söz konusu çalışmada finans merkezlerinin karşılaştırıldığı 2008 yılı Eylül ayında yayımlanan -GFCI 4- Global Finans Merkezleri Endeksi kullanılmıştır. Bu iki araştırma sıralamalarındaki ilk 10 merkez açısından birlikte değerlendirildiğinde, genel olarak finans

ve ticaretin birbirleri ile karşılıklı bağımlılık ilişkisi içinde olduğu görülebilir. İlk iki uluslararası finans merkezi olan Londra ve New York aynı zamanda ilk iki uluslararası ticaret merkezidir. Dünyanın 3. finans merkezi olan Singapur aynı zamanda dünyanın en önemli 4. ticaret merkezidir. İlk 10 finans merkezinin 7 adedi aynı zamanda ilk 10 ticaret merkezi içerisinde yer almaktadır. Paris, Amsterdam ve Seul ise ilk 10 ticaret merkezi içinde oldukları halde ilk 10 finans merkezi içine girememişlerdir. Global finans merkezleri sıralamasında Paris 20. , Amsterdam 24. ve Seul 48. sıralarda yer almıştır. Özellikle Seul'un durumu dikkat çekicidir. Çünkü dünyanın önemli ticaret merkezleri sıralamasında 9. sırada yer aldığı halde global finans merkezleri sıralamasında 48. sırada yer alabilmiştir. Bu kentlerden Paris ve Amsterdam iki önemli AB ülkesi olan Fransa ve Hollanda'nın başkentleridir. Seul ise önemli gelişme başarısı gösteren bir Asya ülkesi olan Güney Kore'nin başkentidir. Bu, ticaret merkezi olmanın finans merkezi olmak için yeterli olmadığını göstermektedir (Yılmaz, 2011).

Zürih, Cenevre ve Sidney en önemli 10 ticaret merkezi arasında yer almadıkları halde ilk 10 finans merkezi listesine dahil olabilmişlerdir. Bu finans merkezi kentlerden Sidney 12. , Zürich 15. ve Cenevre 40. ticaret merkezi durumundadır. Özellikle Cenevre'nin durumu dikkate değerdir. Çünkü önemli ticaret merkezi olarak 40. sırada olmasına karşın önemli finans merkezi olarak 6. sırada yer alabilmiştir. Bu durum, önemli ticaret merkezi olmaksızın önemli finans merkezi olunabileceğini göstermektedir. Bu bağlamda Zürich ve Cenevre'nin aynı ülkenin kentleri olması dikkat çekicidir. Ülke olarak İsviçre'nin ve yerel yönetimler olarak Zürich ve Cenevre kentlerinin yönetim kalitesi, regülasyonlar, uluslararası ilişkiler, ekonomi, ülke riski vb. alanlarda finans şirketleri ve finansal yatırımcılara güven verdiği çıkarımı yapılabilir. Dolayısıyla İstanbul'un önemli ticaret merkezi olmaksızın uluslararası finans merkezi olması açısından İsviçre ve iki kenti örnek alınabilir (Yılmaz, 2011).

5.5.1. Londra finans merkezi

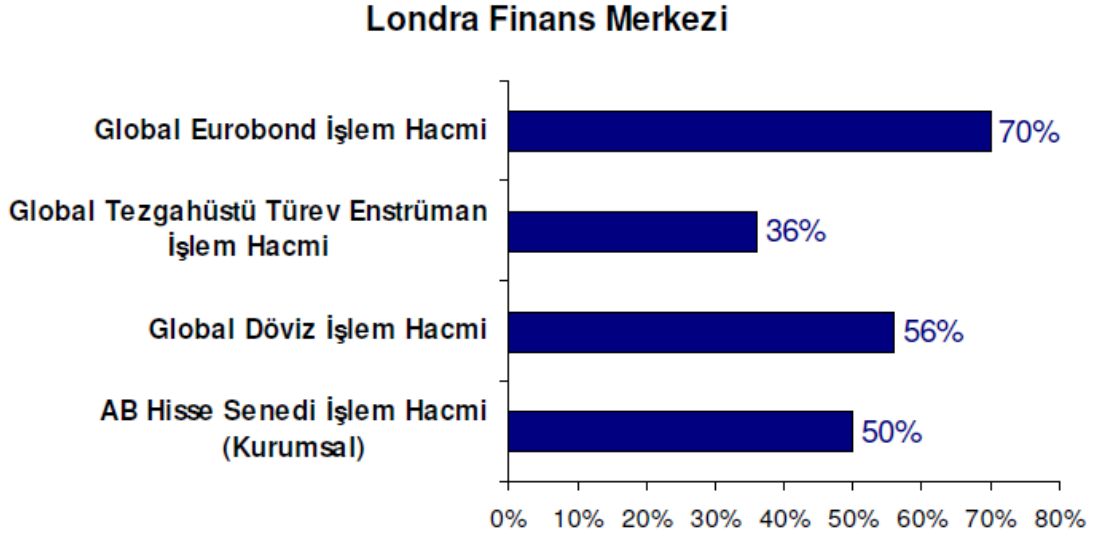
Bu bölümde, dünyanın en önemli finans merkezi olan Londra'nın bir takım özelliklerinden ve finans sektörüne sunduğu bazı avantajlardan bahsedilecektir.

Londra, başlıca uluslararası finans merkezlerden biri olarak, hem gelişmiş yurtiçi ekonomisinden hem de küresel finansal hizmetler sektöründen büyük payı almaktadır.

Avrupa'nın en büyük 500 şirketinden 100'ünün merkezi Londra'dadır. Dünyanın en büyük finans şirketlerinin dörtte birinin Avrupa genel merkezleri de Londra'da bulunmaktadır. 550'den fazla uluslararası bankanın ve 170 global menkul kıymetler kuruluşunun Londra'da ofisleri bulunmaktadır. Yabancı bankalar, İngiltere bankacılık varlıklarının % 54'üne karşılık gelmektedir. Londra, dünyanın bankacılık merkezi ve Avrupa'nın ana iş merkezi olarak tanıtılmaktadır. Londra'nın düzenleyici rejimi, uluslararası rakiplerine kıyasla avantajlı görülmektedir. Londra, nitelikli iş gücüne erişim açısından da önde gelen bir merkez olarak tanınmaktadır. Londra'nın çok iyi bir ulaşım ve iletişim ağı bulunmaktadır. Gelişmiş hava taşımacılığı sayesinde finansal merkezlere ve bölgesel ekonomilere ulaşımı vardır. Fakat ulaşım altyapısı (özellikle de yeraltı ağı) genişleme ve modernleşmeye ihtiyaç duymaktadır. Dünya Bankası'nın 'İş Yapma Kolaylığı Raporu'na göre İngiltere, en kolay iş yapılan 6. ülkedir. Londra'da uluslararası hizmetler oldukça gelişmiş olup, uluslararası alanda kabul görmüştür. Yaklaşık 8 milyonluk nüfusu ile Avrupa'nın en kalabalık şehirlerinden olan Londra'da, 2011 yılı itibariyle toplam 2,6 milyon yabancı yaşamaktadır. Şehirde 300'ün üzerinde dil konuşulmaktadır. Londra, yüksek kalitede yaşam biçimi sunan uluslararası bir şehirdir fakat bir o kadar da pahalıdır. Yaşam pahalılığı en yüksek olan şehirler endeksine göre Londra 2008 yılında 3. sırada yer almıştır. Ayrıca şehir, ofis maliyetleri açısından dünyada üst sıralarda yer almaktadır. (SERPAM, 2012)

Londra'nın bazı özellikleri (Özel, 2009);

- 550 uluslararası banka, 170 uluslararası aracı kurum, 600.000 finans profesyoneli, 10'dan fazla yüksek hacimli organize finans piyasasına sahiptir.
- Niche piyasalarda da etkili; global forfeiting merkezidir.
- Avusturya, Belçika, İsveç veya Tayland ekonomilerinden daha büyük bir şehir ekonomisine sahiptir. (Yaklaşık 500 milyar dolar veya İngiltere ekonomisinin %20'si)

Şekil 5.9. Londra Finans Merkezine İlişkin Bazı Göstergeler (Özel, 2009)

Şekil 5.9’da Londra’nın global finans piyasalarından aldığı paya ilişkin veriler bulunmakta olup; global Eurobond işlem hacminin %70’inin bu şehirde gerçekleşmesi dikkat çekicidir.

Londra’nın bu konuma nasıl geldiğine ilişkin başlıca hususlar aşağıda maddeler halinde verilmiştir (Özel, 2009);

1. Tarihsel Avantaj (Limanları ile Dış Ticaret Merkezi Konumu, Eurodolar Piyasası)
2. Radikal Yapısal Reform ve Serbestleştirme
3. Yeni Piyasalara Liderlik (1990’larda Türev Piyasaların Promosyonu)
4. Piyasa Yanlısı Politikalar (liberalizasyon, düşük vergilendirme, esnek işgücü)
5. Yabancı Sermayeye Açıklık (Doğrudan Yatırımların Desteklenmesi)
6. Sağlam ve Yapıcı (Rekabeti Teşvik Edici, Girişimciliği Teşvik Eden) Regülasyon
7. İngilizce Avantajı, Time-Zone Avantajı, Hava Ulaşımında Merkezi Konum, Başka Kültürlere Açık Olma
8. Örnek Alınan Hukuk Sistemi

9. Gelişmiş Bilgi Teknolojisi Altyapısı

10. Yüksek Hacimli Finansal Piyasalar (İşlem Maliyetlerinde Ölçek Ekonomisi Avantajı)

5.5.2. Dubai finans merkezi

Dubai, Birleşik Arap Emirliği'ni oluşturan 7 emirlikten biridir. Abu Dhabi'den sonra ikinci büyük emirliktir. Şehirde öncelikle Dubai International Financial Centre (DIFC) adıyla bir bina kurulmuş ve finansal serbest bölge olarak ilan edilmiştir. DIFC, 20 Eylül 2004'te tam olarak faaliyete geçmiştir. Öncelikle, bu serbest bölgede geçerli olacak yeni bir yasal altyapı oluşturulmuştur. Bunun için uluslararası uzman ve danışmanlardan oluşan bir ekip kurulmuş, ABD, İngiltere, Hong Kong vb. ülkelerin finans mevzuatı incelenmiştir. İncelemenin ardından, ortak iyi noktaları birleştiren bir yasal çerçeve oluşturulmuştur. Yasal çerçevenin belirlenmesinin ardından yeni düzenleyici kurumlar oluşturulmuştur. Kurumlardan biri, kurulan serbest bölgenin genelindeki işlemlerden sorumlu iken (DIFC Authority), bir diğeri bölgedeki finansal faaliyetlerden sorumlu olmuştur (DIFC Financial Services Authority). Serbest bölgede kurulan borsanın (DIFX) başkanlığına İsveç merkezli OMX borsa grubunun eski başkanı getirilmiştir. Bu atama, uluslararası bir finans merkezi olma yolunda önemli bir gösterge olmuştur. Bölgedeki işlemler tamamen vergiden muaf tutulmuştur. Aktif bir tanıtım ve pazarlama stratejisi ile Londra, New York, Zürih gibi merkezlerdeki kurumların DIFC'de de şube açmaları sağlanmıştır (TSPAKB, 2007).

Dubai'nin finansal merkez olma yolunda neler yaptığı ilişkin hususlar aşağıda maddeler halinde verilmiştir (Özel, 2009);

1. Temel Felsefe ve Motivasyon: “İnşa Et, İnsanlar Geleceklerdir” (Build it and People Will Come)
2. Finansal sisteme yönelik yeni global bir yargı düzeni
3. Tamamen “on-shore” yapılanma, %100 Yabancı Sermaye
4. 6 Temel sektöre yoğunlaşma ve niche pazarlar

a) Bankacılık hizmetleri (yatırım bankacılığı, kurumsal bankacılık ve özel bankacılık)

b) Sermaye piyasaları (hisse senedi, borçlanma senetleri, türev ve emtia)

c) Varlık yönetimi ve fon yönetimi

d) Reasürans (Niche Pazar)

e) İslami finans (niche pazar)

f) Back office operasyonları

5. Gelir ve karlarda sıfır vergi, çok sayıda ikili vergi anlaşmaları,

6. Tamamen serbest sermaye hareketleri, dolar bazlı işlem imkanları

7. Şeffaf idare ve yapıcı düzenleme, kara para konusunda sıkı denetim

8. En gelişmiş bilgi teknolojisi altyapısı, veri güvenliği, operasyonel destek, ultra modern ofis imkanları

9. Geniş hava yolu ulaşım imkanları (İngiltere'ye haftada 140 uçuş)

10. Büyük reklam ve promosyon bütçeleri

11. Tamamlayıcı kurulumlar: Serbest Ticaret Bölgeleri (sadece Jebel Ali'de kayıtlı 5.000 şirket), Dubai İnternet Kenti (Dubai Internet City), Endüstri Kenti (Industrial City), Medya Üretim Bölgesi (Media Production Zone), Bilgi Köyü (Knowledge Village), Sağlık Kenti (Healthcare City), Deniz Şehri (Maritime City), Dış Kaynak Bölgesi (Outsource Zone), Biyoteknoloji ve Araştırma Parkı (Biotechnology ve Research Park)

Finans merkezi olma yolunda, Londra ve Dubai örneklerinde olduğu gibi, kendisinin de niche piyasalarda etkili bir merkez olmaya çalışması İstanbul için önemli bir avantaj sağlayacaktır. Komşularımızda ve yakın coğrafyamızda bulunan faizsiz bankacılığa ilişkin potansiyelin değerlendirilmesi ile bu alanda ön plana çıkmak mümkündür. İstanbul, bölgedeki finansal kaynakların toplanması ve yine bu bölgelere yönlendirilmesi konusunda önemli bir potansiyele sahiptir. İstanbul'un geliştirilecek yeni ürünler ve katılım

bankacılığında yapılacak atılımlar ile İslami finans alanında en önemli merkez haline getirilebileceği ve niche olan bu piyasada etkin olunabileceği düşünülmektedir.

Dubai Finans Merkezinin en önemli avantajlarından birisinin gelir ve karlarda sıfır vergi politikası olduğu; bu nedenle birçok yatırımcı için cazip bir merkez haline geldiği dikkat çekmektedir. Türkiye'nin de bu anlamda son yıllarda eylem planları çerçevesinde vergi politikalarında sadeleşmeye gitmeye başladığı ve adil iş ortamı için çalışmalarını hızlandırıldığı göze çarpmaktadır.

Londra Finans Merkezi dünyanın en önde gelen merkezi olup, finans merkezi olma kriterleri açısından karşılaştırıldığında hemen hemen her kriterde İstanbul'dan oldukça ileridedir. Dolayısıyla İstanbul'un bu aşamada Londra'yı kendine bir rakip olarak görmesinden ziyade uluslararası finans merkezi olma yolunda yol gösterici bir örnek olarak alması daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

6. SONUÇ

Finans merkezi finansal kurumların yoğun olarak bulunduğu, ileri derecede ticari ve iletişim altyapısına sahip, önemli miktarda ulusal ve uluslararası menkul değer alım-satım işlemlerinin yürütüldüğü bir kenttir. Finans merkezi olmanın ülke ekonomisi üzerinde oynadığı pozitif etkiler dolayısıyla dünya üzerinde birçok şehir ve ülke, finans merkezi olabilmek için yoğun çabalar harcamaktadır. Bir şehir, uluslararası finans merkezi olarak nitelendirilmeye başlandığında şehirde olduğu kadar ülkenin genelinde de ekonomik aktivite, istihdam ve verimlilik artmakta ve büyüme hızlanmaktadır. Kaynakların toplanması ve etkin bir şekilde dağıtılmasını sağlayan, küresel piyasalarla entegre ve bünyesinde çeşitli alt sektörleri bulunduran, katma değeri yüksek ürün ve hizmet üretme kapasitesine sahip olan finans sektörü, ekonomideki büyümenin daima itici gücü olmuştur.

Bir şehrin uluslararası bir finans merkezi olabilmesi için bazı kriterleri karşılıyor olması gerekmektedir. Bunlar; politik istikrar, stratejik coğrafi konum, güçlü ekonomi ve ekonomik istikrar, yetkin bir düzenleyici ve hukuk sisteminin varlığı, rekabet avantajı oluşturacak vergi düzenlemelerinin olması, nitelikli iş gücü, profesyonel hizmetlere erişim kolaylığı, uygun iş yapma maliyetleri, fiziksel altyapı ve yaşam kalitesi olarak sıralanabilir.

Ülkemizde finans merkezi projesi daha çok bir inşaat projesi gibi algılanmaktadır. Fakat şüphesiz ki finansal bir merkez olmak için binaları inşa etmek yetmeyecektir. Rekabet içinde olunan diğer finans piyasalarının sunduğu imkanları ve hatta daha fazlasını yatırımcılara sunmak gerekecektir. Bu açıdan İstanbul finans merkezi olma yolunda bir takım destekler, teşvikler, vergisel avantajlar sağlamak suretiyle çekiciliğini artırmalıdır.

Son yıllarda yukarıda bahsedilen kriterlere yönelik İstanbul'un zayıf yönlerinin tespit edilip bunların geliştirilmesi yönünde somut adımlar atılmaya başlanmıştır. İstanbul'un stratejik coğrafi konumu, tarihi ve kültürel miras, genç nüfusa sahip olması gibi güçlü yönlerinden faydalanmaya yönelik politikalar yürütülmeye başlanmıştır.

Londra dünyanın en önde gelen finans merkezi olup, finans merkezi olma kriterleri açısından karşılaştırıldığında hemen hemen her kriterde İstanbul'dan oldukça ileridedir. Dolayısıyla İstanbul'un bu aşamada Londra'yı kendine bir rakip olarak görmesinden

ziyade uluslararası finans merkezi olma yolunda yol gösterici bir örnek olarak alması daha doğru bir yaklaşımdır.

Finans merkezi olma yolunda, Londra ve Dubai örneklerinde olduğu gibi, kendisinin de niche piyasalarda etkili bir merkez olmaya çalışması İstanbul için önemli bir avantaj sağlayacaktır. Komşularımızda ve yakın coğrafyamızda bulunan faizsiz bankacılığa ilişkin potansiyelin değerlendirilmesi ile bu alanda ön plana çıkmak mümkündür. İstanbul, bölgedeki finansal kaynakların toplanması ve yine bu bölgelere yönlendirilmesi konusunda önemli bir potansiyele sahiptir. İstanbul'un geliştirilecek yeni ürünler ve katılım bankacılığında yapılacak atılımlar ile İslami finans alanında en önemli merkez haline getirilebileceği ve niche olan bu piyasada etkin olunabileceği düşünülmektedir.

İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Stratejisi ve Eylem Planı'ndaki hususların başarı ile gerçekleştirilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması halinde, İstanbul orta vadede bölgesel finans merkezi, uzun vadede ise uluslararası finans merkezi olmaya adaydır. İstanbul'un Orta Doğu, Orta Asya ve Doğu Avrupa ülkelerine yönelik, orta vadede çekim merkezi haline getirilmesi mümkündür. Türkiye'nin bölgesel veya uluslararası bir finans merkezine sahip olmasının, finansal piyasaların gelişmesine ve derinleşmesine, ekonomiye ve istihdama ciddi katkıları olacaktır.

KAYNAKLAR

- Altaş, G. (2011). Offshore Finans Merkezleri. *Sermaye Piyasasında Gündem*, 104, s.20-36.
- Apak, S. ve Elverici, G. (2008). İstanbul'un Finans Merkezi Olma Projesinin Değerlendirilmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 38, s.12.
- Barton, D. (2004). What Makes a City a Financial Hub?, *Research in Brief*, McKinsey, s.1.
- Biri, G. (2013). *Uluslararası Finans Merkezleri ve İstanbul*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, s.52.
- Budak, A. ve Emre, Z. (2006). Borsa Şirketleşmeleri ve İMKB Özelleşmesi. *Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği*, 26, s.1-70.
- Colvin, V. (2008). Finansal Merkezlerin Değişen Görünümü. *Deloitte*, s.5.
- Çevik, F. (2009). *Uluslararası Finans Merkezleri Ülke Ekonomilerine Etkileri ve İstanbul'un Potansiyeli*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s.6,145.
- Deloitte Danışmanlık A.Ş. (Ekim, 2007). *İstanbul'un Uluslararası Finans Merkezi Olma Potansiyelinin Değerlendirilmesi*, İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği, s.20,50.
- Deloitte Danışmanlık A.Ş. (Mayıs 2009). *İstanbul'un Uluslararası Finans Merkezi Olma Potansiyelinin Değerlendirilmesi*, İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği, s.65-75.
- Deloitte Danışmanlık A.Ş. (2012). *Finansal Piyasalar, Ürün ve Hizmetler Açısından İstanbul Finans Merkezi*, İstanbul: Deloitte Danışmanlık
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2009). *İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Stratejisi ve Eylem Planı*. Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı. s.1-53.
- Gehrig, T. (2000). Cities and Geography of Financial Centers. In J.M. Huriot and J.F. Thisse (Eds.), *Economics Of Cities, Theoretical Perspectives*. Cambridge University Press, USA, s.419.
- Gündoğdu, A. ve Dizman, A. S. (2013). İstanbul Finans Merkezi Projesinin Swot Analizi ile Değerlendirilmesi ve Dünya Finans Merkezleri ile Kıyaslanması. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 5(1), s.1-15.
- İnternet: A.T. Kearney. (2014). *The A.T. Kearney 2014 Global Cities Index and Global Cities Outlook*. Web: <https://www.atkearney.com/research-studies/global-cities-index/current-research-detail> adresinden 3 Mayıs 2014 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Borsa İstanbul. (2013). İstanbul Uluslararası Finans Merkezi. *Borsa İstanbul*. Web: www.borsaistanbul.com/data/kilavuzlar/Istanbul_Uluslararası_Finans_Merkezi.pdf adresinden 10 Şubat 2014 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Ekonomi Bakanlığı. (Ocak, 2014). *Ekonomik Görünüm Ocak 2014*. Ekonomi Bakanlığı. Web: http://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/bilgi-merkezi?_afLoop=118334048452496&_afWindowMode=0&_afWindowId=null#!%40%40%3F_afWindowId%3Dnull%26_afLoop%3D118334048452496%26_afWindowMode%3D0%26_adf.ctrl-state%3D16gl27clj0_457 adresinden 4 Şubat 2014 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Ercan, M. (2014). İstanbul Daha Küreselleşiyor!. *Radikal*. Web: <http://www.radikal.com.tr/yazarlar/metin-ercan/istanbul-daha-kuresellesiyor-1190021/> adresinden 3 Mayıs 2014 tarihinde alınmıştır.

İnternet: GaWC Group. (2000). *The World According to GaWC 2000*. Web: <http://www.lboro.ac.uk/gawc/world2000t.html> adresinden 10 Ocak 2014 tarihinde alınmıştır.

İnternet: GaWC Group. (2001). *The World According to GaWC*. Web: <http://www.lboro.ac.uk/gawc/gawcworlds.html> adresinden 10 Ocak 2014 tarihinde alınmıştır.

İnternet: GaWC Group. (2004). *The World According to GaWC 2004*. Web: <http://www.lboro.ac.uk/gawc/world2004t.html> adresinden 10 Ocak 2014 tarihinde alınmıştır.

İnternet: GaWC Group. (2008). *The World According to GaWC 2008*. Web: <http://www.lboro.ac.uk/gawc/world2008t.html> adresinden 10 Ocak 2014 tarihinde alınmıştır.

İnternet: GaWC Group. (2010). *The World According to GaWC 2010*. Web: <http://www.lboro.ac.uk/gawc/world2010t.html> adresinden 10 Ocak 2014 tarihinde alınmıştır.

İnternet: GaWC Group. (2012). *The World According to GaWC 2012*. Web: <http://www.lboro.ac.uk/gawc/world2012t.html> adresinden 10 Ocak 2014 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Özel, S. (2009). *Finans Merkezi Olmak İçin Yapılması Gerekenler*. Web: http://www3.kalkinma.gov.tr/DocObjects/Download/4129/Tan%C4%B1t%C4%B1mVe%C4%B0maj_Dok%C3%BCmanlar_YASED%20-%20F%C4%B1rsatlar%20%C3%9Clkesi%20T%C3%BCrkiye%20-%20Denizbank%20Ba%C5%9F%20Ekonomisti%20Saruhan%20%C3%96zel%20Sunum.pdf adresinden 14 Ocak 2014 tarihinde alınmıştır.

İnternet: SERPAM. (Ekim, 2012). İstanbul Bölgesel ve Uluslararası Finans Merkezi (İFM). *İstanbul Üniversitesi Sermaye Piyasaları Araştırma ve Uygulama Merkezi Araştırma Dizisi-1*. Web: http://serpam.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2012/09/IFM_ad15.pdf adlı kaynaktan 10 Ocak 2014 tarihinde alınmıştır.

İnternet: Wikipedia. *SWOT analizi*. Web: https://tr.wikipedia.org/wiki/SWOT_analizi adresinden 5 Şubat 2014 tarihinde alınmıştır.

- İnternet: Z/Yen Group. (March, 2008). *Global Financial Centres Index 3*. Web: https://www.cityoflondon.gov.uk/business/economic-research-and-information/research-publications/Documents/research-2008/The%20Global%20Financial%20Centres%20Index_GFCI_3.pdf adresinden 14 Ocak 2014 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Z/Yen Group. (September, 2010). *Global Financial Centres Index 8*. Web: <http://www.zyen.com/GFCI/GFCI%208.pdf> adresinden 14 Ocak 2014 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Z/Yen Group. (March, 2013). *Global Financial Centres Index 13*. Web: http://www.longfinance.net/images/PDF/GFCI_25March2013.pdf adresinden 14 Ocak 2014 tarihinde alınmıştır.
- İnternet: Z/Yen Group. (September, 2013). *Global Financial Centres Index 14*. Web: http://www.longfinance.net/images/GFCI14_30Sept2013.pdf adresinden 14 Ocak 2014 tarihinde alınmıştır.
- Kalkınma Bakanlığı. (2013). *Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018)*. Ankara: Kalkınma Bakanlığı, s.71,72,156,157.
- Mishkin, S. F. (2004). *The Economics of Money, Banking and Financial Markets*. Pearson, Addison Wesley Series in Economics, 7th Edition, s.212.
- Öztangut, N. (2007, 5 Aralık). *Bölgesel Finans Merkezi Olarak İstanbul'un Karşılaştırmalı Konumu*. Active Academy 5. Uluslararası Finans Zirvesinde sunuldu. İstanbul.
- Park, S.Y. and Essayyad, M. (1989). *International Banking and Financial Centers*. Kluwer Academic Publishers, s.3.
- Sassen S. (1999). Global Financial Centers. *Foreign Affairs*, 78(1), s.75.
- Sönmez, M. (2014) *İstanbul'un Diğer Finans Merkezleri ile Karşılaştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, s.20-72.
- TSPAKB. (2007). Global Finans Merkezleri ve İstanbul. *Türkiye Sermaye Piyasası Aracı Kuruluşları Birliği*, 32, İstanbul. s.1-49.
- TÜSİAD. (2009). Finansal Piyasa Derinliği, *Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği Sermaye Piyasaları Çalışma Grubu Ekonomik ve Mali İşler Komisyonu*, İstanbul, s.5.
- Taşdemir, İ. (2008). Uluslararası Finans Merkezi Olarak İstanbul'un Yapılanması ve Finans Kümelenmesi. *İstanbul Ticaret Odası Yayınları*, 51, s.23,26.
- Uzunoğlu, S., Alkin, K., Gürlesel, C.F., Civelek, U. (2000). Bölgesel Finans ve Hizmet Merkezi: İstanbul. *İstanbul Ticaret Odası Yayınları*, 34, s.43-54.

Yam, J. (2008). Competition and Cooperation Among Global and Regional Financial Centres. *BIS Review* 58, s.1.

Yılmaz, H. (2011). İstanbul'un Uluslararası Finans Merkezleri ile Rekabet Düzeyinin Saptanmasına Yönelik Bir Çalışma. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 61(2), s.143-163.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : ÇETİN, Ahmet Emrah
Uyruğu : T.C.
Doğum tarihi ve yeri : 04.07.1984 Ankara
Medeni hali : Bekar
Telefon : 0 (312) 219 77 33
Faks : -
e-mail : cetinemrah@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi/Finansman	Devam Ediyor
Lisans	Gazi Üniversitesi/İşletme Bölümü	2007
Lise	Gazi Anadolu Lisesi	2002

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2010-	T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	Müfettiş Yrd.

Yabancı Dil

İngilizce

GAZİ GELECEKTİR..

"Gazi gelcekiti"

